

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації
Дніпропетровська торгово-промислова палата (м. Дніпро, Україна)
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (м. Дніпро, Україна)
Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава, Україна)
Поліський національний університет (м. Житомир, Україна)
Університет прикладних наук (м. Міттвайда, Німеччина)
Центр менеджменту м. Інсбрук (м. Інсбрук, Австрія)
Британський університет (м. Дубаї, ОАЕ)
Вищий інститут Мігеля Торга (м. Коїмбра, Португалія)
Університет Саламанки (м. Саламанка, Іспанія)

ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2025:
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної конференції
(Дніпро, 3–4 квітня 2025 р.)

У семи томах

Том 4. Глобальний трейдинг
і міжнародний бізнес

Дніпро
Видавець Біла К. О.
2025

*Затверджено на засіданні вченої ради факультету економіки
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(протокол № 10 від 14 квітня 2025 р.)*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Оковитий С. І. – д-р хім. наук, проф., ректор Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, голова оргкомітету;

Гринько Т. В. – д-р екон. наук, проф., декан факультету економіки Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Кравченко М. В. – д-р екон. наук, професор, заступник начальника управління науки, вищої та професійно-технічної освіти – начальник відділу науки, вищої освіти та атестаційної експертизи департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації;

Жмуренко В. Г. – директор Дніпропетровської торгово-промислової палати;

Богодістов Євген – д-р філософії, професор з управління проєктами і процесами Центру менеджменту м. Інсбрук (Австрія);

Велеско Серджо – д-р екон. наук, професор міжнародного менеджменту факультету економіки Університету прикладних наук у місті Міттвайда (Німеччина);

Мохаммад Джаммал – д-р філософії, голова приймальної комісії Британського університету (ОАЕ);

Марія Насіменто Кунья – д-р маркетингу, професор Вищого інституту Мігеля Торга (Португалія);

Валінкевич Н. В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету;

Дячков Д. В. – д-р екон. наук, доцент, заступник директора навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій Полтавського державного аграрного університету;

Жиленко К. М. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри туристичного бізнесу та гостинності Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Мешко Н. П. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Небаба Н. О. – д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри економічного моделювання, обліку та статистики Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Яровенко Т. С. – д-р екон. наук, доцент, т.в.о. завідувача кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Краснікова Н. О. – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки та світових фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Левкович О. В. – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Олійник Т. І. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Павлов Р. А. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Е 45 Економіка і менеджмент 2025: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 квіт. 2025 р. : у 9 т. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2025.

ISBN 978-617-645-525-7

Т. 4 : Глобальний трейдинг і міжнародний бізнес. – 2025. – 92 с.

ISBN 978-617-645-529-5

У збірнику надруковано наукові праці Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 3–4 квітня 2025 року в Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара.

Для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗів та наукових закладів.

УДК 336

ISBN 978-617-645-525-7

ISBN 978-617-645-529-5 (Т. 4)

© Авторський колектив, 2025

PhD in Economics Skrypnyk N.

Oles Honchar Dnipro National University (Ukraine)

**INTERNATIONAL LANDSCAPE AND KEY IMPERATIVES
OF THE FUNCTIONING OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP
IN THE WORLD**

The issue of the peculiarities of the development of innovative entrepreneurship in the world in the context of global destabilization covers several key aspects. First, global instability, in particular economic crises, geopolitical conflicts and climate disasters, complicate entrepreneurial activity, forcing companies to adapt to new conditions. Innovative businesses face increased risks in supply chains, currency and market instability. This creates a need for diversification of business models and rapid adaptation to new challenges. Second, technological changes, such as automation, artificial intelligence and robotics, are becoming crucial for maintaining the competitiveness of enterprises. International innovative entrepreneurship is a type of entrepreneurial activity that focuses on the creation and implementation of innovative solutions with an orientation towards global markets. It involves not only the development of new products or technologies, but also their active adaptation to the conditions of different countries, taking into account local economic, cultural and legal characteristics. International innovative enterprises can operate both in technological sectors and in service areas aimed at improving processes or products [1].

This type of entrepreneurship is an important tool for economic development, as it promotes the exchange of knowledge and technology between different countries, which helps to increase the overall level of technological development of the world. International expansion is a key element for international innovative entrepreneurship for several important reasons. Increased market opportunities are a significant element. Entering international markets allows companies to expand their customer base and gain access to new consumer segments. This opens up more opportunities to

sell innovative products and services, which contributes to revenue growth and strengthening the company's position at the global level. Risk diversification is quite important for business sustainability. Operations in several markets help reduce dependence on a single region or country. If the economy or political situation in one country becomes unstable, revenues from other markets can compensate for losses.

This reduces the overall risks for the company. Access to innovative resources is vital for maintaining competitiveness. Entering international markets gives companies access to new technologies, scientific research, partnerships and talents. This allows you to increase the innovative potential of the enterprise and accelerates the development of new solutions. Competitive advantages are a necessity when building an enterprise and its operation. International expansion allows companies to adapt innovations to the requirements of different markets more quickly, which helps to stay ahead of competitors.

Introducing innovations on a global level strengthens a company's position on the world stage. Economies of scale help reduce production costs, and thus make products more popular with consumers. Entering international markets allows companies to increase production and sales volumes, which reduces the cost of production due to the effect of scale. This is especially important for innovative enterprises, where high initial costs for developing new products can be repaid through higher sales volumes on a global level [2].

Innovative development of entrepreneurship on a global level faces numerous challenges, which are both threats and new opportunities for growth and transformation. One of the main threats is rapid technological change. Companies that do not have time to adapt to new technologies may lose their competitiveness, and investments in innovation may not always be justified due to the short life cycle of new solutions. This creates risks for companies that may face technological obsolescence.

Another significant threat is global competition. Markets are becoming more saturated, and companies from different parts of the world are competing for the same audience, which increases the pressure on enterprises and forces them to

invest significant resources in improving efficiency and implementing innovations. In addition, regulatory uncertainty in different countries can slow down innovative development, as companies face different standards and rules, which creates barriers to entry into new markets. In general, innovative enterprises that are able to quickly adapt to global challenges develop their ability to use new technologies, open new markets and build international connections. This allows them not only to overcome threats, but also to create new opportunities for long-term growth, strengthen competitive positions and achieve sustainable development in the global market [3].

The development of international innovative entrepreneurship is a key factor in economic growth in a globalized world. Enterprises that innovate internationally have the opportunity to take advantage of global markets, exchange knowledge and resources, and thus increase their competitiveness. Important aspects of development are access to the latest technologies, attracting foreign investment and participation in international partnerships.

International innovative entrepreneurship opens up new opportunities for companies by expanding sales markets, introducing advanced technologies, and gaining access to new sources of financing. However, for successful development, it is important to take into account the cultural, economic and legal characteristics of different countries, which requires entrepreneurs to be flexible and adaptable.

References:

1. Andrews M.J, Chatterji A.K., Lerner J., Stern S. The Role of Innovation and Entrepreneurship in Economic Growth. University of Chicago Press. 2022. 620 p. URL: <https://www.nber.org/books-and-chapters/role-innovation-and-entrepreneurship-economic-growth>.
2. Lee Y., Kim J., Mah S., Karr A. Entrepreneurship in Times of Crisis: A Comprehensive Review with Future Directions. *Entrepreneurship Research Journal*. 2024. Vol. 14, no. 3. P. 905–950. URL: <https://doi.org/10.1515/erj-2022-0366>.
3. The Destabilization Experiment. Rest of World. URL: <https://restofworld.org/series/the-destabilization-experiment/>.

PhD in Economics Skrypnyk N., Kharenko V.

Oles Honchar Dnipro National University (Ukraine)

DIGITAL TRANSFORMATION OF INTERNATIONAL TRADE IN THE CONTEXT OF GLOBAL COMPETITION

Digital technologies are now a key factor driving the development of modern international trade, significantly increasing operational efficiency and reducing costs. Automation and artificial intelligence optimize global trade processes by implementing systems for analyzing large volumes of data, forecasting market trends, and managing supply chains. Thanks to these technologies, businesses can quickly respond to changing market conditions, minimize operational risks, and improve the accuracy of managerial decision-making, which is particularly crucial in today's competitive environment [1]. The use of blockchain technology significantly enhances the transparency and reliability of international transactions. As a result, trust between counterparties increases, which is a key factor in concluding successful international agreements where ensuring product quality and origin is of paramount importance. Digital platforms and marketplaces serve as powerful drivers of international exports, expanding opportunities for companies to enter global markets. They create convenient channels for order management, information exchange, and logistics process integration, enabling businesses to lower entry barriers to foreign markets.

The digitalization of logistics and financial operations in international trade opens up new opportunities for process optimization, cost reduction, and increased business efficiency. The Internet of Things (IoT) plays a key role in optimizing supply chains, enabling companies to track goods in real time, monitor cargo conditions, and automate inventory management. These technologies allow businesses to respond quickly to logistical disruptions, minimizing delays and reducing costs, which significantly impacts global competitiveness.

The use of financial technologies (FinTech) in trade operations enhances the efficiency of transactions and cash flow management. Modern FinTech solutions,

such as electronic payments, mobile banking, and instant transfer systems, help reduce transaction costs, shorten processing times, and increase financial transparency [2]. Electronic contracts and smart contracts are becoming an integral part of modern international business due to their ability to automate agreement execution and reduce the risk of human error. Smart contracts, based on blockchain technology, ensure the immutability, transparency, and security of transaction records, facilitating the fast and reliable fulfillment of contract terms. Electronic contracts simplify legal procedures, shorten the time required to finalize agreements, and enhance communication efficiency between parties, which is critically important in the global trade environment.

The digital transformation of trade opens new horizons for the global economy, yet its implementation comes with several challenges. One of the significant barriers is the regulation of digital trade, which varies across countries due to different levels of legal framework development and regulatory standards. Another crucial challenge is ensuring cybersecurity and managing risks associated with digital operations. With the increasing volume of electronic transactions and the adoption of advanced technologies such as cloud services and automated data processing systems, the number of cyberattacks is also rising. These attacks can lead to financial losses and breaches of confidentiality. As a result, both governments and private companies are forced to continuously improve their security mechanisms, implement modern monitoring and response systems, and ensure the reliability and continuity of digital operations. The prospects for international cooperation in the digital economy offer opportunities to overcome existing barriers. Harmonizing regulatory frameworks, exchanging expertise, and creating joint collaboration platforms can enhance cybersecurity standards and simplify digital trade regulations. Initiatives from international organizations such as the World Trade Organization (WTO) and the International Monetary Fund (IMF) can serve as catalysts for establishing unified standards and regulations, fostering the stable development of the global digital economy and enhancing the competitiveness of global trade [3].

Another important direction is the use of big data and analytics to optimize international trade processes. Modern data processing systems allow enterprises to analyze huge amounts of information to forecast demand for products, optimize pricing, and carry out more effective marketing and planning. The use of such technologies allows enterprises not only to respond to changes in demand, but also to anticipate them, which is an important component of competitive advantage in international markets.

Digital transformation also covers the area of legal regulation related to international trade. One of the important aspects is the development of international standards for e-commerce, as well as ensuring the legal protection of intellectual property in the digital environment. This includes the development of regulatory acts regulating the use of technologies such as artificial intelligence and blockchain in trade relations, as well as the elimination of technical barriers that limit the use of digital technologies in certain countries. This approach contributes to the creation of a more integrated and stable international trading system.

References:

1. Stojkoski V., Koch P., Coll E., Hidalgo C. A. Estimating digital product trade through corporate revenue. *Nature Communications*. 2024. Vol. 15, no. 5262. P. 1–32. URL: https://arxiv.org/abs/2310.02253?utm_source=chatgpt.com.
2. Kraus K., Kraus N., Manzhura O., Ishchenko I., Radzikhovska Y. Digital Transformation of Business Processes of Enterprises on the Way to Becoming Industry 5.0 in the Gig Economy. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2023. Vol. 20. Art. 93. P. 1008–1029. <https://doi.org/10.37394/23207.2023.20.93>.
3. Digital Competitiveness. Lark Editorial Team. Lark, April 17, 2024. URL: <https://grimpl.com/F64ep>.

Канд. екон. наук Дзяд О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС

Створення Єдиного цифрового ринку ЄС було започатковано у 2015 р. з прийняттям Цифрової стратегії ЄС. Включення цифрового ринку в архітектуру єдиного ринку ЄС ставило за мету забезпечити економічне зростання та прискорити інновації. Сучасні наукові дослідження єдиного ринку ЄС сконцентровані на його ролі для стимулювання цифрової економіки та цифрового суспільства, питаннях розвитку електронної комерції, наданні цифрових послуг, «зеленого» та «цифрового» переходів. У грудні 2020 р. Європейська Комісія оновила законодавство та презентувала пакет цифрових послуг, спрямований на краще управління цифровим середовищем і цифровими послугами, включаючи платформи соціальних мереж. До складу пакету входять: Закон про цифрові послуги (DSA), Закон про цифрові ринки (DMA), Закон про дані, Закон про управління даними, Закон про штучний інтелект. ЄС запроваджує цифрову стратегію (Digital Compass 2030: the European way for the Digital Decade, 2021), спрямовану на розвиток цифрових навичок, цифрову трансформацію бізнесу, розвиток безпечної та стійкої інфраструктури, цифровізацію державного управління [1].

Сучасний погляд ЄС на єдиний цифровий ринок базується на усуненні бар'єрів, з якими стикаються громадяни та підприємства під час використання онлайн-інструментів, створенні нових можливостей для бізнесу та сприятливого середовища для розвитку цифрових послуг. Завдання цифрового ринку ЄС полягає у тому, щоб створити простір для вільного руху товарів, послуг, людей та даних. Основу ринку формують три стовпи: 1) покращений доступ для споживачів та підприємств до товарів та послуг через Інтернет в Європі; 2) створення належних умов для розвитку цифрових мереж та послуг; 3) максимізація потенціалу зростання європейської цифрової економіки [2]. Усунення ключових відмінностей

між онлайн- та офлайн-послугами та подолання бар'єрів для транскордонної онлайн-комерційної діяльності у межах першого стовпа забезпечує доступ на ринок електронної комерції, доставки, врегулювання питань геоблокування, авторських прав та НДС [2]. Підтримка високошвидкісної, надійної інфраструктури та контент-послуг у межах другого стовпа цифрового ринку передбачає створення конкурентного середовища для сфери телекомунікацій та медіа, функціонування онлайн-платформ, захист персональних даних. Інвестиції в інфраструктуру ІКТ та нові технології, такі як хмарні обчислення чи великі дані, належної цифрової інклюзивності та навичок, а також досліджень та інновацій, спрямованих на підвищення індустріальної конкуренції, покращення надання послуг громадянам, у рамках третьої опори цифрового ринку, забезпечують функціонування цифрового ринку [2]. Щорічний внесок цифрового ринку у розвиток економіки ЄС оцінюється у 415 млрд євро, створення сотні тисяч нових робочих місць, розвиток освіти, підвищення конкурентоспроможності компаній, протидії змінам клімату. Інтеграція України до єдиного цифрового ринку ЄС передбачає адаптацію національного законодавства до європейського задля створення єдиного цифрового середовища. Ключовими питаннями наближення виступають: регуляторне зближення в сферах електронних комунікацій, довірчих послуг та кібербезпеки; зниження бар'єрів для транскордонної цифрової торгівлі між Україною та ЄС; розвиток цифрових навичок та інфраструктури відповідно до європейських стандартів. Позитивні зрушення у питаннях цифровізації пов'язані із створенням у 2019 р. Міністерства цифрової трансформації України, завдання якого – формування та реалізація державної політики у сфері цифровізації, відкритих даних та електронних послуг.

За даними інституту економічних досліджень та політичних консультацій на кінець 2023 р. «цифрові *acquis*» формували 499 правових актів ЄС, причому в Україні 74% (371 акти) – не потребують імплементації, 5,8% (29) – повністю імплементовані, 19,8% (99 актів) – підлягають імплементації (з яких 52% знаходяться у процесі імплементації) [3]. Певний прогрес у формуванні регуляторного

середовища пов'язаний із прийняттям законів «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (2021), законів про медіа, про цифровий контент, послуги та доступний роумінг з ЄС. Потребують доопрацювання законопроект про захист персональних даних відповідно до Регламенту ЄС (GDPR), оновлення законодавства про кібербезпеку, гармонізації законодавства про штучний інтелект AI Act, підписання Угоди про взаємне визнання електронних довірчих послуг з ЄС.

Затвердження Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України до 2030 р. (WINWIN, 2024) передбачає перетворення нашої країни у державу-лідера у сфері технологій та інновацій. Розширення міжнародного партнерства України з ЄС відбувається відповідно до Меморандуму про співпрацю між Мінекономіки України та проектом EU4DigitalUA, програм EU4DigitalUA, Горизонт Європа та Цифрова Європа (Digital Europe Programme). Підтримку інновацій, стартапів та цифрової економіки надають Український фонд стартапів (USF), цифрові платформи «Дія.City», «Дія.Бізнес». Оцінка прогресу приєднання України до цифрового середовища здійснюватиметься на основі методології DESI.

Аналіз розвитку цифрової сфери України свідчить про позитивні зрушення з окремих питань. Так, використання інтернету в Україні у 2022 р. становило 90% (у країнах ЄС – 92%). За даними Держслужби статистики на початок 2022 р. 85% українських компаній мали доступ до широкосмугового інтернету. Середня швидкість мобільного інтернету становила 24,74 Мбіт/с, що нижче середньосвітового показника у 1,7 рази, натомість фіксованого інтернету перевищувала майже у 1,6 разів середньосвітовий показник (42,3Мбіт/с) та становила 66,88 Мбіт/с. За даними Міжнародного союзу електрозв'язку мобільним інтернетом користуються 80,1% населення, фіксованим – 18,3%, що в цілому не знімає питання розвитку інфраструктури цифрового ринку. Три провідні мобільних оператори (Kyivstar, Vodafone, Lifecell) з 2020 р. розширили мережі 4G LTE-900, як результат – технологія 4G покриває 92% населення України. На фоні активних

воєнних дій, кібератак, перебоїв з енергопостачанням подальший розвиток інтернет-технологій буде пов'язаний із відновленням цифрової інфраструктури. Пріоритетним завданням створення цифрового простору є розвиток цифрової інфраструктури та технологій. На його реалізацію спрямовані Національна програма розширення 4G/5G, розвиток цифрових державних сервісів («Дія»), кібербезпека та стійкість мереж. Обсяги електронної комерції в Україні до початку повномасштабного вторгнення постійно зростали: з 1394 млн дол США у 2018 р. до 3004 млн дол США у 2021р. За прогнозами, обсяги електронної комерції в Україні вже у 2025 р. перевищать довоєнні показники та у 2027 р. становитимуть 4817 млн дол США. Частка електронної торгівлі в Україні у 2022 р. становила 57% натомість у ЄС – 76%. Тільки 5% українських підприємств були орієнтовані на он-лайн продажі, що становило 5,3% від загальної суми продажів, для ЄС показники становили відповідно 22,8% та 17,6% у 2022 р. Тільки 3,9% українських компаній здійснювали продажі через веб-сайти чи мобільні додатки та 2,5% – через маркетплейси, що у 4,2 та 3,4 рази менше відповідних показників у ЄС. Одним з проблемних питань інтеграції до єдиного цифрового ринку є розвиток цифрових навичок у дорослого населення. У Європейському цифровому компасі до 2030 р. зазначено, що 80% населення матимуть базові цифрові навички. За інформацією Мінцифри у 2023 р. в Україні частка населення із базовими цифровими навичками становила 21,6%, вище базових – 38%, тобто значно менше цільового показника ЄС. Для підвищення цифрової грамотності в Україні «запущена» Рамка цифрової компетентності (2021), портал «Дія. Цифрова освіта» (2020).

Перспективи інтеграції України до цифрового ринку ЄС будуть пов'язані із покращенням доступу бізнесу та споживачів до цифрових послуг, розвитком цифрової інфраструктури та цифрової економіки. Практичні кроки передбачають підготовку та запровадження технології 5G, гармонізацією законодавства про штучний інтелект, оновлення законодавства про захист персональних даних, кібербезпеку, укладання угоди про взаємне визнання електронних довірчих

послуг з ЄС, завершенням інтеграції до європейської роумінгової зони. Запровадження методології DESI дозволить оцінити прогрес України на шляху приєднання до цифрового середовища ЄС.

Список використаних джерел:

1. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade.: European Commission, 2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>.
2. Кульчицький І., Ночвай В., Олексюк Л., Приходько О., Корявець М. Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу: виклики, можливості та бар'єри. Доповідь УС ПГС Україна-ЄС, 2023. URL: https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/digital_single_market_ua_side_uk.docx.
3. Бетлій О., Бутін А., Кравчук В., Юхименко Ю. Прогрес України в інтеграції до ринку послуг ЄС. ІЕД, 13.02.2025. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-a4f6/275786319>.

Канд. екон. наук Дон О. Д., Васюченко А. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**УКРАЇНА В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

У сучасному світі міжнародна торгівля послугами відіграє важливу роль у забезпеченні економічного зростання та розвитку міжнародного партнерства. Проте глобальна нестабільність, яка спричинена переважно політичними, економічними та фінансовими кризами, створює серйозні перешкоди для її подальшого розширення. Новітні й непередбачувані виклики, пов'язані з геополітичними ризиками та геоекономічними потрясіннями, ускладнюють умови ведення бізнесу, суттєво змінюють динаміку і структуру світової торгівлі товарами і послугами. Україна має значні можливості для розвитку експорту послуг на міжнародному рівні. Це зумовлено рядом ключових факторів: високим рівнем кваліфікації робочої сили, вигідним географічним розташуванням та достатньо розвиненою інфраструктурою. Основні сегменти експорту включають транспортні, інформаційно-технологічні, професійні та ділові послуги. Попри зростаючий

експорт у 2020–2021 рр., ситуація значно змінилася через широкомасштабне вторгнення в Україну, що суттєво вплинуло на зниження обсягів експорту послуг, тоді як їхній імпорт почав зростати. Як наслідок, сальдо зовнішньої торгівлі послугами України виявилось негативним і становило 776 млн. дол США (рис. 1).

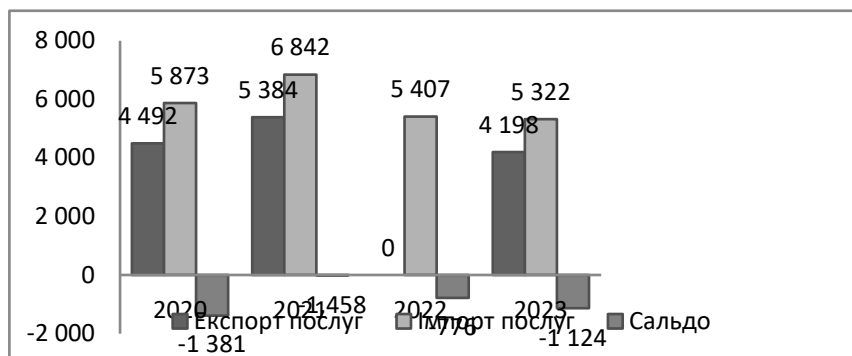

Рис. 1. Динаміка експорту та імпорту послуг України, млн дол США [2]

На основі аналізу динаміки торгових показників України можна відзначити такі тенденції:

- до 2021 р. спостерігалось поступове збільшення обсягів як експорту так й імпорту послуг;
- у 2022 р. експортні обсяги скоротилися через негативний вплив війни, що призвело до нестабільності в економічних відносинах з міжнародними партнерами;
- у 2023 р. негативні наслідки війни продовжили позначатися на зовнішній торгівлі, що призвело до подальшого зниження обсягів експорту послуг та збільшення імпорту послуг.

Однією з ключових проблем є політична і економічна невизначеність, яка стримує іноземних партнерів від розширення співпраці з українськими компаніями у сфері послуг. Крім того, воєнні події завдають значної шкоди інфраструктурі, що значне впливає на можливість надання багатьох видів послуг на міжнародному ринку.

Щодо основних викликів, то, на нашу думку, головними є:

- 1) глобальна економічна нестабільність, яка ускладнює прогнозування ринкової ситуації;
- 2) військові події, що, на жаль, тривають, негативно впливають на стан бізнес-середовища;
- 3) дефіцит інвестицій у сферу послуг;
- 4) корупційні ризики, які ускладнюють залучення нових міжнародних партнерів.

Але, не зважаючи на це, Україна має потенціал для подальшого розвитку міжнародної торгівлі послугами. Успішне подолання викликів можливе за умов залучення інвестицій, підтримки стратегічного партнерства з іншими країнами тощо.

Список використаних джерел:

1. Мікула Н. Міжнародна торгівля України послугами: сучасний стан і перспективи розвитку. 2019. № 6. С. 33–48.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Канд. екон. наук Дон О. Д., Ликов М. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЕЙ В ГЛОБАЛЬНИХ УМОВАХ

Сучасні глобальні виклики стають рушійною силою трансформації національних економік, зумовлюючи необхідність адаптації до нових умов функціонування у глобальному середовищі. Протягом останніх років технологічний прогрес, що активно сприяє цифровізації виробництва та послуг, виступає ключовим фактором глобалізації. Станом на 2023 р., світові витрати на цифрову трансформацію зросли приблизно на 20%, що свідчить про зростаючу роль інформаційних технологій у розвитку економік країн.

Значною мірою економічну нестабільність зумовлюють геополітичні ризики, що набувають особливої актуальності у світлі збройних конфліктів, санкцій та торговельних суперечок між країнами. Дані свідчать про те, що непередбачувані політичні події можуть сповільнювати економічне зростання в окремих регіонах, викликаючи зниження інвестиційної активності та зростання ризиків для бізнесу [1].

Екологічні виклики, пов'язані зі змінами клімату та вичерпанням природних ресурсів, дедалі більше впливають на економічну політику держав. Концепція сталого розвитку, яка набуває особливої актуальності, спрямована на інтеграцію екологічних, соціальних та економічних інтересів у процес прийняття управлінських рішень. У 2023 році спостерігалось збільшення інвестицій у відновлювані джерела енергії, що дозволило підвищити їх частку у світовому енергетичному балансі приблизно на 10%, що є вагомим кроком до зменшення залежності від викопного палива.

Сучасна економічна адаптація до глобалізаційних процесів виражається у використанні різноманітних моделей економічної політики, що враховують як традиційні підходи, так і новітні виклики. Ліберальна модель, яка характеризується мінімальним втручанням держави в ринкові процеси, сприяє відкритості економіки, мобільності капіталу та розвитку приватного підприємництва. Проте, у багатьох країнах спостерігається перехід до змішаної моделі, де поєднується елемент ринкової економіки з активним державним регулюванням. Державна модель, яка вимагає більшого впливу держави на ключові галузі, особливо у стратегічно важливих секторах, дозволяє ефективніше управляти ризиками в умовах глобальної нестабільності (табл. 1).

У контексті диверсифікації економіки та розвитку інноваційних секторів відзначається зростаюча важливість інвестицій у науково-технічні розробки та високотехнологічні галузі. Підвищення рівня інновацій дозволяє країнам знизити залежність від традиційних сировинних ресурсів і сприяє створенню нових джерел економічного зростання. Розвиток цифрових технологій і переходу до

«розумних» виробництв сприяв також збільшенню продуктивності праці і формуванню нових професійних стандартів.

Таблиця 1

Глобальна трансформація національних економік: виклики та адаптація [2]

Країна/Регіон	Тип економічної моделі	Основні зміни в умовах глобалізації	Наслідки та виклики
США	Ліберальна ринкова економіка	Діджиталізація, аутсорсинг, зростання нерівності	Посилення впливу технологічних корпорацій, загроза деіндустріалізації
Китай	Державний капіталізм	Інвестиції у високі технології, «Один пояс – один шлях»	Конкуренція з Заходом, торгові війни
ЄС	Соціально-ринкова економіка	Зелений перехід, цифровий ринок, посилення регулювання	Баланс між стійкістю та конкурентоспроможністю
Україна	Перехідна економіка	Євроінтеграція, структурні реформи, війна та криза	Відбудова, залучення інвестицій

Сучасна політика дедалі більше орієнтується на створення сприятливого середовища для бізнесу та інновацій, зберігаючи при цьому контроль над стратегічними секторами. Державні програми стимулювання економічного зростання включають заходи з підтримки малого і середнього бізнесу, розвиток інфраструктури та модернізацію регуляторної бази, що відповідає новим вимогам ринку. Аналіз економічних показників 2023 року демонструє, що країни, які ефективно поєднують ринкові механізми з активним державним регулюванням, досягають значних результатів у підвищенні стійкості економіки перед зовнішніми шоками.

Перспективи розвитку та стратегічні напрямки економічної трансформації є визначальними факторами для забезпечення конкурентоспроможності національних економік у сучасних глобальних умовах. Інтеграція у міжнародні економічні союзи та торговельні блоки відкриває для країн можливість доступу до нових ринків, стимулює обмін технологіями та сприяє залученню прямих іноземних інвестицій [3].

Посилення економічної безпеки та формування стійких національних моделей розвитку набувають особливої важливості у світлі сучасних глобальних ризиків і викликів. Стратегічні ініціативи, спрямовані на диверсифікацію

економіки, розвиток локальних інновацій та вдосконалення систем кібербезпеки, дозволяють знизити вразливість до зовнішніх шоків. Формування стійких економічних моделей, які враховують не лише економічні, але й соціальні та екологічні чинники, дозволяє забезпечити довгострокову стабільність і розвиток національних економік.

Список використаних джерел:

1. Томашук І.В. Вплив глобалізаційних процесів на сучасні економічні системи. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 1(59). С. 153-165.
2. Гетманець О.П., Коробцова Д.В., Єжелей Ю. О. Глобалізація та міжнародна економіка: складність інтеграції ринків та економічні наслідки на рівні країн (український досвід). *Академічні візії*. 2023. № 20. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35cea810-1e85-4730-92c2-73e4dde869cf/content>.
3. Томашук І.В., Томчук О.Ф., Гиренко Ю.В. Розвиток міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 2(56). С. 197–212.

Канд. екон. наук Дон О. Д., Михайленко О. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ КРАЇН ЄВРОПИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

У 2023 році блокада та руйнування логістичних шляхів стали одними з найгостріших наслідків війни, що безпосередньо вплинуло на структуру постачання енергоресурсів, продовольства та сировини. Втрата основних транзитних маршрутів, зокрема через території, що зазнали руйнувань, змусила компанії шукати альтернативні маршрути, що додатково збільшило логістичні витрати та ризики затримок. Ситуація відобразилася як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках Європи, де критичні сектори економіки, що залежать від безперебійного постачання, були змушені оперативне адаптуватися до нових умов [1]. Після початку агресії проти України відбулося стрімке переключення на

альтернативні джерела енергопостачання. Згідно з даними Міжнародного енергетичного агентства за 2023 рік, частка газу з країни-агресора в енергетичному балансі Європи впала до менш ніж 10% від загального обсягу імпорту, тоді як імпорт рідкого природного газу з країн Заходу та Близького Сходу значно зріс.

Падіння товарообігу з країною-агресором стало ще одним важливим чинником, що визначив трансформацію торговельних зв'язків Європи. Дані Європейської комісії свідчать, що у 2023 році обсяг імпорту товарів з цієї країни зменшився на понад 50% у порівнянні з попереднім роком, що вимусило країни ЄС активізувати пошук нових партнерів. Переорієнтація на ринки США, Азії та Близького Сходу стала відповіддю на необхідність забезпечення стабільності поставок і мінімізації ризиків. Структурні зміни в зовнішньоторговельних зв'язках супроводжувалися збільшенням імпорту високотехнологічних товарів та сировини з цих регіонів, що відображається в річних звітах про зовнішньо-економічну діяльність ЄС за 2023–2024 рр. [2].

Україна протягом останніх років демонструє зростаючу пріоритетність для Європейського Союзу у ключових секторах економіки, серед яких енергетика, аграрний сектор та металургія. У сфері енергетики спостерігається активна інтеграція українських компаній у європейські проекти, спрямовані на модернізацію енергетичної інфраструктури та впровадження нових технологій. Обсяги інвестицій в енергетичний сектор України в останні роки зросли на 25-30% порівняно з періодом до 2022 р., що сприяє зменшенню залежності як від традиційних енергоресурсів, так і від зовнішніх впливів.

У аграрному секторі економічне партнерство України з ЄС має стратегічне значення завдяки високій конкурентоспроможності українських сільськогосподарських продуктів. За офіційними даними Міністерства економічного розвитку України, обсяг експорту аграрної продукції до країн ЄС збільшився на 15–20% у період з 2020 по 2023 рік, що відображає успішну реалізацію програм безмитної торгівлі, укріплення митного союзу та вдосконалення стандартів

якості продукції [3]. Металургійний сектор, який є одним із стовпів економіки України, також отримує додаткове стимулювання завдяки євроінтеграційним процесам. Реструктуризація виробничих ланцюгів та модернізація підприємств у відповідності до європейських стандартів дозволяє збільшувати обсяги експорту металопродукції та залучати нові інвестиції. Протягом останніх років частка українського металургійного експорту на ринку ЄС зросла приблизно на 10–15%, що демонструє ефективність реалізованих реформ.

Інвестиції в транспортну інфраструктуру стали ключовим елементом інтеграції України в європейські логістичні мережі. Реалізація проєктів, спрямованих на модернізацію залізничних, автомобільних та морських перевезень, сприяє зменшенню логістичних витрат та покращенню швидкості доставки товарів. Дані Європейського Союзу свідчать про те, що за останні кілька років обсяг інвестицій у транспортний сектор України зріс на 20%, що позитивно впливає на інтеграцію в загальноєвропейські торговельні ланцюги і сприяє збільшенню експорту української продукції.

Європейські компанії в умовах довготривалої війни змушені переосмислити свою діяльність через необхідність скорочення бізнесових операцій у країні-агресорі та пошуку нових ринків збуту. Цей процес супроводжується системною адаптацією, що охоплює зміну виробничих стратегій, оптимізацію логістичних процесів та впровадження інновацій у сфері управління ризиками. Компанії активно шукають можливості для диверсифікації своїх постачальницьких ланцюгів, що дозволяє зменшити вплив геополітичних нестабільностей на їхню діяльність.

Санкційна політика, спрямована проти країни-агресора, має важливе значення з точки зору переформатування глобальних торговельних відносин. За умов обмеження економічних зв'язків із цією державою, європейські країни змушені перебудовувати свої зовнішньоторговельні стосунки, що веде до пошуку нових партнерів та альтернативних ринків. Санкції розглядаються як

інструмент не лише економічного тиску, але й як стимул для трансформації економічних моделей, що дозволяє зменшити залежність від окремих зовнішніх ринків.

Торговельна політика Європейського Союзу зазнає стратегічних змін у контексті посилення економічної безпеки та диверсифікації партнерів. ЄС розвиває відповідні підходи, спрямовані на забезпечення стійкості внутрішнього ринку та активне впровадження інноваційних технологій у сфері логістики і постачання. Стратегічна переорієнтація включає активну інтеграцію з країнами, що демонструють стабільність та високий рівень інституційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом військової агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Центр Разумкова, 2022. 102 с.
2. Міністерство економіки України. Український експорт у 2024 році зріс на 13,4% до \$41 млрд. Юлія Свириденко. URL: <https://surl.li/vjjagk>.
3. Статистика зовнішнього сектору України (2023). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>.

Канд. екон. наук Дон О. Д., Михайленко О. І.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ГЛОБАЛЬНИЙ ТРЕЙДИНГ І МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС:

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ Й ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Глобальний трейдинг сьогодні посідає ключову роль у світовій економіці, виступаючи основним двигуном розвитку міжнародних економічних відносин і впливаючи на темпи економічного зростання країн. В умовах сучасної глобалізації, посиленої активною цифровізацією останніх років, країни стали ще більш взаємозалежними, а кордони між національними ринками – все менш помітними. Ці процеси сприяють збільшенню масштабів міжнародної торгівлі та розвитку нових форм економічної діяльності. Міжнародна торгівля, як

складова частина міжнародного бізнесу, базується на взаємовигідному обміні товарами та послугами між країнами з використанням різних валют та міжнародних платіжних систем. Основною передумовою міжнародної торгівлі є відкритість економік країн, які прагнуть як задовольняти внутрішній попит за рахунок імпорту, так і реалізовувати власну продукцію за кордоном [1]. Сучасна міжнародна торгівля дозволяє більш ефективно використовувати наявні ресурси, оптимізувати витрати виробництва, сприяти суттєвому зростанню зайнятості та стимулювати економічний розвиток у глобальному масштабі. Набагато ширший спектр діяльності охоплює поняття «міжнародний бізнес», включаючи, крім традиційних торговельних операцій, такі форми транскордонної діяльності, як міжнародні інвестиції, створення спільних підприємств, ліцензування, франчайзинг, аутсорсинг, та інші види глобальної економічної взаємодії. Саме завдяки таким формам міжнародний бізнес сьогодні є комплексною системою взаємовідносин, що охоплює не тільки комерційні операції, але й стратегічне партнерство, технологічне співробітництво, управління міжнародними фінансовими потоками та інвестиціями [2].

Основними учасниками міжнародних ринків виступають транснаціональні корпорації (ТНК), державні інституції, міжнародні біржі, фінансові організації та глобальні торговельні платформи. Особливого значення останнім часом набула електронна комерція, яка активно розширює потенційні можливості компаній для виходу на глобальний ринок і дозволяє малим та середнім підприємствам ефективніше інтегруватися у світову економіку. Саме цифрові технології значною мірою визначають швидкість і якість здійснення міжнародних торговельних операцій, долаючи географічні та часові обмеження.

Регулювання глобального трейдингу здійснюється через діяльність міжнародних економічних організацій, таких як Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк. Ці структури відіграють важливу роль у формуванні загальних правил торгівлі, забезпеченні стабільності міжнародних фінансових потоків та врегулюванні торговельних суперечок між

країнами. Також суттєву роль відіграють численні торговельні угоди та інтеграційні об'єднання, такі як Європейський Союз, тристоронній договір про вільну торгівлю між Мексикою, США і Канадою (USMCA), а також нові інтеграційні проекти, як-от RCEP у Азійсько-Тихоокеанському регіоні [3]. Водночас для захисту внутрішніх ринків держави продовжують використовувати захисні інструменти, серед яких найбільш поширені мита, квоти та економічні санкції.

Втім, глобальний трейдинг також стикається із серйозними викликами та ризиками. Останніми роками геополітична напруженість стала однією з основних перешкод стабільного розвитку міжнародної торгівлі. Такі події, як торговельні конфлікти між США та Китаєм, Brexit, пандемія COVID-19 та війна в Україні, значно ускладнили міжнародні ланцюги постачання, спровокували серйозні логістичні проблеми та посилили економічну невизначеність. Крім того, постійні коливання валютних курсів та вплив кліматичних змін на доступність та стабільність сировинних ресурсів додають фінансових ризиків для бізнесу, роблячи міжнародні комерційні операції менш передбачуваними.

Водночас у міжнародному бізнесі окреслилися досить нові важливі тенденції, серед яких найбільш помітним є стрімкий розвиток цифрових технологій, штучного інтелекту та блокчейну. Згадані технології змінюють традиційні механізми фінансових розрахунків, суттєво підвищують рівень прозорості і безпеки транзакцій, спрощують процедури торгівлі, а також скорочують витрати для компаній. Іншою важливою тенденцією є значне посилення ролі країн, що розвиваються, на глобальних ринках, де вони поступово стають не просто учасниками, а ключовими гравцями світової економіки, змінюючи при цьому структуру міжнародного бізнесу та баланс сил у світі.

Загалом глобалізація відкриває численні нові можливості для сучасних компаній в складному та непередбачуваному міжнародному середовищі, однак потребує водночас достатньої гнучкості та здатності дуже швидко адаптуватися до відповідних змін. Глобальний трейдинг і міжнародний бізнес залишаються центральними темами численних наукових економічних досліджень, а також

досить перспективними напрямками розвитку професійної діяльності молодих фахівців, які прагнуть реалізувати себе у міжнародній економічній сфері.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях / за ред. Ю.Г. Козака. К.: ЦУЛ, 2017. 228 с.
2. Тарасенко С.В., Петрушенко Ю.М. Міжнародний бізнес: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2021. 222 с.
3. Чуніхіна Т., Корж М., Краснощок В. Міжнародна торгівля в умовах глобальних трансформацій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. №133(2). С. 30–52. [http://dx.doi.org/10.31617/3.2024\(133\)02](http://dx.doi.org/10.31617/3.2024(133)02).

Канд. екон. наук Дон О. Д., Назралієв П. Г.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

МІЖНАРОДНА САНКЦІЙНА ПОЛІТИКА

Теоретичні основи міжнародної санкційної політики ґрунтуються на концепції державного примусу з метою впливу на політичну поведінку країн або суб'єктів, які порушують встановлені міжнародні норми та зобов'язання. Такі санкції розглядаються як інструмент зовнішньої політики, який застосовується для зміни поведінки, послаблення економічних можливостей агресора або стимулювання переговорного процесу. Правова база санкцій формується на основі резолюцій міжнародних організацій, міжнародних договорів та національного законодавства країн-ініціаторів, що дозволяє легітимізувати застосування санкцій у відповідь на порушення міжнародного права [1].

Основні види санкцій охоплюють торговельні, фінансові, технологічні та персональні заходи. Торговельні санкції передбачають обмеження або повну заборону імпорту й експорту певних товарів, що має на меті порушити економічні ланцюги та зменшити доходи країн-адресатів, причому статистика показує, що обсяг торгівельних операцій між країнами, що застосовують санкції, і їхніми партнерами, може знижуватись на 15–20% у кризові періоди

останніх років. Фінансові санкції спрямовані на обмеження доступу до міжнародних фінансових ринків, блокування активів та обмеження операцій з основними банківськими установами, що підтверджується даними, згідно з якими обмеження на валютні операції призводили до зниження інвестицій на 10–12% у деяких країнах протягом 2023 р. Технологічні санкції, що включають заборону на експорт передових технологій та обладнання, спрямовані на зниження конкурентоспроможності країн-адресатів у високотехнологічних галузях, мають значний вплив на інноваційний розвиток, що відображено в індексах інноваційності, які демонстрували зниження на 5-8% у країнах, що піддаються такому типу санкцій. Персональні санкції охоплюють обмеження щодо в'їзду та замороження активів для окремих осіб, пов'язаних із режимами, що порушують міжнародні норми, і їх вплив часто є символічним, але при цьому має сильний психологічний ефект.

Згідно з представленими у таблиці даними, санкції, накладені ЄС та США, мають значний вплив на економіку країн-адресатів. Велика кількість персональних та секторальних санкцій, зокрема понад 3100 від ЄС і майже 4900 від США, обмежують доступ до міжнародних фінансових ринків, технологій та ключових секторів економіки. Це призводить до зниження ВВП, зростання інфляції, скорочення інвестицій і погіршення ситуації на ринку праці. За даними досліджень, протягом 2023–2024 рр., у періоди пікового санкційного тиску економіка окремих країн зазнавала скорочення ВВП на 5–7%, а рівень інфляції зростав на 3–4%. Найбільший тиск відчувають фінансовий сектор (санкції СААТSA, EO14024), енергетика (санкції EO13685) та промисловість, що відображає загальну нестабільність і невпевненість у майбутніх економічних перспективах.

Ключові сектори економіки, такі як енергетика, фінанси та промисловість, зазнають особливого впливу санкцій. Енергетичний сектор стикається з проблемами збереження експортних доходів і модернізації виробничих потужностей через обмеження доступу до сучасних технологій, що може призводити до

зниження ефективності виробництва і, як наслідок, до падіння експорту на 8–10%. Фінансовий сектор втрачає можливості для проведення міжнародних операцій, що обмежує обсяги кредитування і може призводити до зростання вартості позик, відтак знижуючи динаміку економічного зростання. Промисловість, в свою чергу, переживає дефіцит високотехнологічних компонентів, що негативно впливає на конкурентоспроможність продукції на світовому ринку та спричиняє зниження виробничих обсягів.

Адаптація економіки до санкційного тиску виявляється у впровадженні стратегій імпортозаміщення, переорієнтації зовнішньоторговельних зв'язків та використанні тіньових механізмів обходу санкцій. Деякі країни активізували виробничі потужності у відповідь на обмеження імпорту, що дозволило знизити залежність від зовнішніх постачальників, хоча ефект від імпортозаміщення часто супроводжується зростанням витрат через меншу масштабність виробництва і відсутність достатньої конкуренції.

Глобальні та регіональні ефекти санкційної політики є багатограними та впливають на різні сектори світової економіки, зокрема на міжнародну торгівлю та фінансові ринки. Санкції призводять до перебудови торговельних ланцюгів, оскільки країни, що застосовують ці заходи, часто обмежують економічну взаємодію з адресатами санкцій, що змушує останніх шукати альтернативних партнерів для підтримання обсягів експорту та імпорту [3].

Довгострокові наслідки санкційної політики для світової економіки та міжнародних відносин проявляються у трансформації глобального розподілу сил, що обумовлює зміну центрів економічної ваги та перерозподіл фінансових потоків. Впровадження санкцій стимулює як країни-адресати, так і ініціатори до модернізації власних економічних структур, що може призводити до підвищення ефективності економічних процесів, проте супроводжується зростанням витрат на адаптацію до нових умов і необхідністю реструктуризації державних фінансів.

Список використаних джерел:

1. Ведькал В.А., Агамалієв Е.А. Теоретичні та практичні аспекти санкцій у міжнародному праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 575–577.
2. Аналітичний портал. Зовнішня політика України. Вплив міжнародних санкцій на політику та економіку країни-агресора у 2024–2025 рр. URL: <https://surl.li/gxaqzb>.
3. Шкаровський Д. Санкційні вектори. URL: <https://surl.li/ygbkmq>.

Кобиляк Д. М., канд. екон. наук Краснікова Н. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛЕЮ

ПЛАСТИКОВИМИ ВІДХОДАМИ

Міжнародна торгівля пластиковими відходами є важливим елементом глобальної системи поводження з відходами, оскільки пластик становить значну частку загального обсягу твердих побутових відходів і має високий потенціал до переробки. На відміну від інших видів вторинної сировини, таких як папір або метал, пластик характеризується значними екологічними ризиками через його тривалий період розкладу та високу ймовірність забруднення довкілля. Останні десятиліття обсяги пластикових відходів зросли у зв'язку з активним використанням одноразової продукції та пакування, що ускладнює управління цими потоками на національному рівні. Проблеми нелегального експорту, екологічних ризиків та недосконалості міжнародного регулювання вимагають перегляду існуючих підходів до управління цими потоками. Відсутність узгоджених міжнародних механізмів контролю ускладнює забезпечення прозорості та екологічної безпеки таких операцій. Дослідження цих процесів є необхідним для формування ефективної системи регулювання, яка сприятиме мінімізації екологічних загроз і розвитку циркулярної економіки.

Одним із ключових напрямів досліджень є вплив міжнародної торгівлі пластиковими відходами на економіки країн-експортерів і імпортерів [1]. Наприклад, Баран Б. аналізує потоки пластикових відходів із країн ЄС,

наголошуючи на дисбалансі між обсягами експорту та можливостями переробки в країнах-імпортерах [2]. Питання регулювання та правового контролю розглядається у дослідженнях, де оцінюється вплив концепції циркулярної економіки на міжнародну торгівлю пластиковими відходами, включаючи сучасні обмеження та торговельні бар'єри [3; 4].

Після запровадження Китаєм у 2018 році політики «Національний меч», що фактично заборонила імпорт більшості категорій пластикових відходів, глобальна система поводження з пластиком зазнала докорінної трансформації. До цього моменту Китай відіграв роль провідного світового переробного хабу, приймаючи до 60% усіх світових пластикових відходів, переважно з країн Європейського Союзу, США, Японії та Австралії. Закриття цього каналу спричинило перенаправлення потоків вторинної сировини до інших країн Азії, таких як Малайзія, В'єтнам, Таїланд та Індонезія, які, однак, швидко виявили нездатність до переробки великих обсягів імпортованих матеріалів та почали поступово впроваджувати власні обмеження [5].

У відповідь на кризу країни з високими рівнями генерації пластикових відходів почали активніше розвивати внутрішні системи збору, сортування та переробки. У ЄС була ухвалена стратегія Circular Economy Action Plan, в якій зроблено акцент на повторне використання та утилізацію полімерів, зокрема через інвестиції в новітні переробні технології. США, хоча й повільніше, також почали інвестувати у внутрішню інфраструктуру поводження з відходами, зосереджуючись на технологіях хімічного рециклінгу та імпорті високоякісної вторинної сировини, яку вигідніше використовувати, ніж первинний пластик. Світовий ринок переробки поступово зміщується в напрямку регіоналізації, коли країни чи економічні блоки прагнуть самостійно обробляти власні відходи. Одночасно спостерігається розвиток інноваційних форм переробки, включаючи механічний та хімічний рециклінг, піроліз, виробництво альтернативного палива. Крім того, зростає роль розширеної відповідальності виробника (EPR), яка зобов'язує компанії фінансувати або забезпечувати збір і утилізацію використаної

упаковки. Перспективи управління пластиковими відходами вбачаються в одночасній реалізації трьох напрямків: циркулярна економіка, хімічна переробка, підписання та реалізація Глобальної угоди щодо пластика.

Глобальна угода щодо пластикового забруднення – це міжнародна ініціатива під егідою Програми ООН з навколишнього середовища (UNEP), яка має на меті створення юридично обов’язкової угоди, що охоплює повний життєвий цикл пластику – від виробництва до утилізації [6]. Її називають «пластиковим аналогом Паризької кліматичної угоди», оскільки вона прагне об’єднати країни навколо спільної мети – зупинити забруднення довкілля пластиком до 2040 року. Угода передбачає фінансову підтримку для країн, що розвиваються, яка полягатиме у інвестуванні в переробну інфраструктуру, а також навчанні, інноваціях та обміні технологіями. Очікується, що остаточний текст угоди буде готовий у 2025 році. За оцінками OECD, без нових дій обсяг пластику в довкіллі до 2040 року зросте у 3 рази.

Список використаних джерел:

1. Краснікова Н.О., Кобиляк Д.М. Міжнародна торгівля відходами: екологія чи бізнес *Challenges and Issues of Modern Science*. Vol. 2 (2024). С. 471-475. <https://cims.fti.dp.ua/j/issue/view/2>
2. Baran, B. (2024). Transboundary movements of plastic waste from EU countries. URL://wir.ue.wroc.pl/docstore/download/UEWR504ff93796e7499b8ddca69ecf2a0835/Baran_Transboundary_movements_of_plastic.pdf.
3. de Lange, D.E. (2024). Circular economy international trade: An investigation of the relationship between European Union circularity and international trade. *Journal of Cleaner Production*. URL://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652624037995.
4. Siyal, G.E.A., & Ahmed, A. (2025). Do Non-Tariff Barriers Divert Trade? A Case Study of Plastic Waste Export. URL: //ideas.repec.org/p/aho/ibaess/wpsil7.html
5. Picuno, C., Gerassimidou, S., You, W., & Martin, O. (2025). The potential of Deposit Refund Systems in closing the plastic beverage bottle loop: A review. URL://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921344924005536.
6. Lou, Z., Liu, X., Lei, T., Boré, A., Han, Y., & Bai, J. (2025). Identification of drivers of global trade in plastic waste based on GCA and ISM-MICMAC model: Taking China, USA, and South Africa as cases. *Journal of Environmental Management*. URL://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301479725002117.
7. Intergovernmental Negotiating Committee on Plastic Pollution. UNEP. URL://www.unep.org/intergovernmental-negotiating-committee-plastic-pollution.

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., канд. екон. наук Краснікова Н. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ГЕОЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

У сучасних умовах глобалізації транснаціональні корпорації (ТНК) відіграють ключову роль у формуванні гео економічного ландшафту. Проте зростаючі геополітичні напруження та економічні санкції спричиняють фрагментацію світової економіки, що впливає на діяльність ТНК та національні економіки.

В умовах війни, глобальних гео економічних зрушень та перебудови міжнародних ланцюгів постачання Україна перебуває в епіцентрі трансформаційних процесів. Транснаціоналізація бізнесу стає ключовим інструментом інтеграції національної економіки у світову, проте супроводжується як новими можливостями, так і серйозними викликами.

Транснаціоналізація бізнесу, що характеризується розширенням діяльності компаній за межі національних кордонів, є визначальною рисою сучасної світової економіки. ТНК сприяють інтеграції ринків, передачі технологій та капіталу. Однак, останні геополітичні події, зокрема торговельні війни та санкції, призводять до змін у глобальних економічних відносинах, створюючи нові виклики для ТНК та національних економік. Для України процес транснаціоналізації особливо актуальний у контексті: євроінтеграції, відбудови економіки після масштабних руйнувань, залучення іноземного капіталу для модернізації промисловості. Умови « нової реальності » – війна, санкції проти країни-агресора, перебудова глобальної логістики – формують нові рамки та виклики для транснаціонального бізнесу в Україні.

Основні гео економічні наслідки транснаціоналізації бізнесу в умовах нової реальності:

1. Зміна географії виробництва та ланцюгів постачання. (Компанії прагнуть диверсифікувати свої ланцюги постачання, зменшуючи залежність від окремих

країн або регіонів. Відбувається релокалізація виробництва, тобто повернення виробничих потужностей до країн походження або в дружні країни. Зростає значення регіональних торговельних угод та блоків [1].

2. Посилення геополітичної конкуренції. (ТНК стають об'єктами геополітичного впливу, оскільки їх діяльність може мати стратегічне значення для країн. Виникають торговельні війни та санкції, які ускладнюють діяльність ТНК. Зростає значення національної безпеки та стратегічної автономії).

3. Технологічна фрагментація. (Виникають технологічні блоки та стандарти, які ускладнюють глобальну інтеграцію. Компанії змушені адаптуватися до різних технологічних стандартів та регулювань. Зростає значення кібербезпеки та захисту інтелектуальної власності) [2].

4. Зміна споживчих моделей. (Зростає значення локальних брендів та продуктів. Компанії змушені адаптуватися до мінливих споживчих вподобань та цінностей. Зростає значення електронної комерції та цифрових каналів продажу).

5. Зміна енергетичного ландшафту. (Транснаціональні енергетичні компанії відіграють ключову роль у переході до відновлюваних джерел енергії. Геополітичні конфлікти впливають на ціни на енергоносії та енергетичну безпеку. Зростає значення енергетичної ефективності та сталого розвитку).

6. Соціальна відповідальність та етичні питання. (Зростає тиск на ТНК з боку громадськості щодо їх соціальної відповідальності та етичних стандартів. Компанії змушені враховувати екологічні та соціальні аспекти своєї діяльності. Зростає значення прозорості та підзвітності).

Фрагментація економіки змушує ТНК переглядати свої стратегії та адаптуватися до нових умов. Зокрема, компанії стикаються з необхідністю диверсифікації ланцюгів постачання та зменшення залежності від окремих ринків. За даними Deloitte, геополітичні питання та протекціонізм призводять до зростання ризиків у ланцюгах постачання, що вимагає від компаній перегляду своїх стратегій [2].

ТНК мають значний вплив на національні економіки, сприяючи зростанню ВВП, створенню робочих місць та передачі технологій. Однак, у контексті

геоекономічної фрагментації, країни можуть зіткнутися з викликами, пов'язаними з відтоком капіталу, зменшенням інвестицій та зниженням рівня зайнятості. Наприклад, дослідження показують, що зростаючі геополітичні суперечності підвищують ризик глобальної економічної фрагментації, що може негативно вплинути на економічне зростання [3].

Для України геоекономічні наслідки транснаціоналізації бізнесу в умовах нової реальності мають особливе значення. Україна має адаптуватися до змін у світовій економіці, щоб залучити іноземні інвестиції, розвивати експорт та забезпечити економічну безпеку.

Основні геоекономічні наслідки транснаціоналізації для України це:

1. Залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ). ТНК забезпечують понад 25% усіх прямих іноземних інвестицій в Україну (до 2022 р.) та залишаються ключовими інвесторами в таких сферах, як аграрний сектор, ІТ, торгівля, логістика. У 2023–2024 рр. спостерігалось поживання інтересу з боку західних компаній, особливо після запровадження страхування воєнних ризиків для інвесторів (IFC, MIGA) [4].

2. Передача технологій і ноу-хау. Діяльність таких компаній як Nestlé, Bayer, Siemens, ArcelorMittal сприяє впровадженню сучасних технологічних рішень, екологічних стандартів та відповідних інноваційних бізнес-моделей в Україні.

3. Зміна структури експорту та інтеграція в глобальні ланцюги. Багато українських підприємств (особливо в агро, ІТ та машинобудуванні) працюють як підрядники або постачальники ТНК, що дає змогу інтегруватися в глобальні ланцюги доданої вартості.

4. Конкуренція для вітчизняного бізнесу. З одного боку, ТНК стимулюють зростання якості, підвищення стандартів і продуктивності, з іншого – витісняють дрібні та середні компанії, які не витримують конкуренції (особливо в роздрібній торгівлі та FMCG).

5. Політичний та соціальний вплив. ТНК стають важливими суб'єктами не лише економічного, а й соціально-політичного середовища. Вони впливають на

формування інституційного середовища, лобіюють прозорі правила гри, підтримують євроінтеграційний курс України.

Виклики та ризики транснаціоналізації в умовах війни:

1. Ризик «економічної колонізації» – ризик залежності від рішень центрів, що приймаються за межами України.
2. Ризики відтоку прибутку через трансферне ціноутворення, офшори.
3. Загроза втрати національного контролю над стратегічними галузями (наприклад, енергетика, транспорт, земля).
4. Обмеженість інституційної спроможності держави до регулювання діяльності ТНК.

Транснаціоналізація бізнесу в Україні є необхідною умовою її економічної інтеграції в ЄС та глобальні ринки, однак супроводжується рядом геоекономічних ризиків. Успішне управління цим процесом передбачає: створення сприятливого інвестиційного клімату, підтримку локальних підприємств, ефективне анти-монопольне та податкове регулювання, залучення ТНК до повоєнного відновлення інфраструктури та індустрії.

Транснаціоналізація бізнесу в світі в умовах нової геоекономічної реальності супроводжується як можливостями, так і викликами. ТНК та національні уряди повинні розробляти стратегії, спрямовані на адаптацію до змін у глобальному економічному середовищі, зокрема шляхом диверсифікації ланцюгів постачання, посилення регіональної співпраці та впровадження політик, що сприяють стійкому економічному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Globalisation may have run its course in current form. Financial Times. 2025. URL: <https://www.theguardian.com/business/2025/mar/25/globalisation-hsbc-chair-trump-tariffs-mark-tucker>. (дата звернення: 24.03.2025).
2. Global trade and the new geoeconomic reality. Deloitte Insights. 2024. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/topics/strategy/global-trade-trends-and-geopolitical-issues.html>. (дата звернення: 25.03.2025).
3. New Economic Reality: Identifying Opportunities as Geopolitics Transforms Globalisation. Euromonitor International. 2023. URL: <https://www.euromonitor.com/article/new-economic->

- reality-identifying-opportunities-as-geopolitics-transforms-globalisation. (дата звернення: 25.03.2025).
4. Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України. Узагальнюючий звіт. Світовий банк. (IFC). 2023. URL: <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/2023/synthesis-report-private-sector-opportunities-for-a-green-resilient-reconstruction-ukraine-uk.pdf>. (дата звернення: 26.03.2025).
 5. Інвестиційні можливості. Ukraine Invest. 2025. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/>. (дата звернення: 26.03.2025)
 6. Транснаціоналізація енергетичного сектору України. Аналітичний центр DiXi Group. 2022. URL: <https://dixigroup.org/analytic/richnij-zvit-dixi-group-za-2022-rik/>. (дата звернення: 25.03.2025).
 7. Measuring Foreign Direct Investment. OECD. 2025. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/foreign-direct-investment-fdi.html>. (дата звернення: 26.03.2025).

Канд. екон. наук Михайленко О. Г.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

РИЗИКИ ТА БАР'ЄРИ ВПРОВАДЖЕННЯ B2B E-COMMERCE В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГОВЕЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

B2B E-commerce (електронна комерція між бізнесами) стає ключовим елементом розвитку міжнародного бізнесу. Проте, поряд із зростанням ефективності й глобальним охопленням, підприємства стикаються з низкою ризиків та бар'єрів, які можуть суттєво впливати на стабільність та безпеку зовнішньоекономічної діяльності. B2B (business-to-business) електронна комерція охоплює онлайн-угоди між підприємствами, спрямовані на оптимізацію процесів закупівель, продажів, логістики та зазвичай спрямовані на встановлення тривалих партнерських відносин, що базуються на довірі та взаємній вигоді. Згідно з дослідженнями, обсяги B2B e-commerce перевищують B2C-сегмент, що підкреслює його значущість у глобальній економіці. За даними Forrester Research, у 2023 році глобальний ринок B2B e-commerce перевищив 20 трлн. дол. США, що становить понад 80% від загального обсягу електронної комерції у світі [1]. Це свідчить про зростаючу роль цифрових технологій у міжнародній торгівлі.

За оцінками McKinsey, понад 65% міжнародних B2B-компаній перейшли до часткової або повної цифровізації своїх торговельних процесів [7]. Проте ефективне впровадження таких рішень потребує врахування специфічних викликів міжнародного середовища.

Основні тренди розвитку B2B e-commerce:

1. Автоматизація та інтеграція процесів. Сучасні B2B платформи все частіше інтегруються з ERP-системами, CRM та іншими бізнес-додатками, що дозволяє автоматизувати процеси закупівель, управління запасами та фінансові операції. Це знижує витрати та підвищує ефективність управління ланцюгами постачання [2].

2. Використання штучного інтелекту (AI) та аналітики даних. AI та великі дані (Big Data) дозволяють компаніям аналізувати поведінку покупців, прогнозувати попит та персоналізувати пропозиції. Наприклад, алгоритми машинного навчання можуть автоматично рекомендувати товари на основі історії покупок клієнта [3].

3. Розвиток маркетплейсів. B2B маркетплейси, такі як Alibaba, Amazon Business, та Global Sources, стають основними каналами для міжнародної торгівлі. Вони забезпечують зручний доступ до глобальних ринків, спрощують пошук постачальників та покупців, а також знижують бар'єри входу для малих і середніх підприємств [4].

4. Мобільна комерція (M-commerce). Зростання використання мобільних пристроїв у бізнес-середовищі стимулює розвиток мобільних додатків для B2B e-commerce. Це дозволяє компаніям здійснювати закупівлі та керувати замовленнями в режимі реального часу, що особливо важливо для міжнародних операцій [5].

5. Блокчейн та смарт-контракти. Блокчейн-технології забезпечують прозорість та безпеку транзакцій у B2B e-commerce. Смарт-контракти автоматизують виконання угод, знижуючи ризики шахрайства та спрощуючи процеси оплати та доставки [6].

Основними ризиками B2B E-commerce у міжнародному бізнесі є:

1. Кіберзагрози. Компанії обмінюються великою кількістю чутливої інформації (контракти, платіжні дані, технічні специфікації). За даними Deloitte [2], кіберзагрози є основною перешкодою для розширення міжнародної електронної торгівлі в сегменті B2B.

2. Валютні та платіжні ризики. Через транскордонні платежі підприємства стикаються з волатильністю валютних курсів, ризиком блокування транзакцій, а також різними фінансовими регуляціями.

3. Ризик нерівномірного регуляторного поля. Наявність різних підходів до цифрової торгівлі в США, ЄС, Китаї, країнах Азії створює юридичну невизначеність. Зокрема, вимоги до зберігання даних (наприклад, GDPR в ЄС) можуть суперечити локальним законам інших країн.

Основними бар'єрами для впровадження B2B E-commerce є:

Недостатня цифрова інфраструктура в країнах, що розвиваються. Обмежений доступ до стабільного інтернету, хостингів, платіжних систем – серйозний стримуючий чинник для міжнародних операцій.

2. Культурні відмінності та довіра до електронних каналів. На відміну від B2C, у B2B угоди зазвичай мають вищу вартість і потребують більшої довіри. У деяких країнах особистий контакт залишається ключовим.

3. Технологічна несумісність платформ. Використання різних ERP, CRM, платіжних шлюзів та API може ускладнити інтеграцію із партнерами.

Напрями подолання ризиків і бар'єрів:

- 1) інвестування в кіберзахист та резервні канали зв'язку;
- 2) уніфікація стандартів через міжнародні торговельні платформи (наприклад, Alibaba, Amazon Business);
- 3) навчання персоналу, адаптація до культурного середовища країни-партнера;
- 4) застосування смарт-контрактів і блокчейн-технологій для гарантування безпеки угод.

B2B e-commerce продовжує трансформувати міжнародну торгівлю, забезпечуючи компаніям нові можливості для зростання та оптимізації бізнес-процесів. Основні тренди, такі як автоматизація, використання AI, розвиток маркетплейсів та блокчейн, визначатимуть майбутнє цього сегмента. Водночас, компаніям необхідно враховувати виклики, пов'язані з безпекою, регуляторними обмеженнями та культурними особливостями та застосовувати комплексний підхід, орієнтований як на технологічну модернізацію, так і на побудову довгострокових взаємин із партнерами.

Список використаних джерел:

1. Forrester Research. Global B2B eCommerce Market Report. 2023. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/business-to-business-b2b-e-commerce-market>.
2. Deloitte. Automation in B2B eCommerce: Trends and Insights. 2022. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/articles/us164911_gmt_2022_master/gmt_datacuts/2022GMT_Specialized_Exec_B2B_B2C_Mix.pdf.
3. McKinsey & Company. AI and Data Analytics in B2B Commerce. 2023. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/growth-marketing-and-sales/our-insights/an-unconstrained-future-how-generative-ai-could-reshape-b2b-sales>.
4. OECD. The role of online marketplaces in protecting and empowering consumers. 2022. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-role-of-online-marketplaces-in-protecting-and-empowering-consumers_9d8cc586-en.html.
5. Statista. Mobile Commerce in B2B: Growth and Adoption. 2023. URL: <https://www.statista.com/chart/13139/estimated-worldwide-mobile-e-commerce-sales/>.
6. Soufiane El Horma. The Future of Blockchain Technology in B2B Transaction. 2024. URL: <https://medium.com/@selhorma/the-future-of-blockchain-technology-in-b2b-transactions-01e6698055a4#:~:text=Blockchain%20technology%20offers%20several%20advantages>.
7. McKinsey & Company. How B2B e-commerce is reshaping global business. 2022. URL: <https://www.mckinsey.com>.

Муратгазієва Ф. Р., канд. екон. наук Дзяд О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ У ЦИРКУЛЯРНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сучасні підходи до торгівлі товарами зазнають глибоких трансформацій у напрямку циркулярної економіки. Необхідність впровадження цілей сталого розвитку в виробничий процес так само як і застосування вторинної сировини значно впливає на оптимізацію процесу використання ресурсів та мінімізації відходів. У межах цього дослідження були проаналізовані основні тенденції міжнародної торгівлі циркулярними товарами.

Міжнародна торгівля товарами у циркулярній економіці може розглядатися як ефективний механізм подовження життєвого циклу матеріалів перед їхнім остаточним виходом з обігу. Такий підхід є особливо актуальним у випадках, коли на ці товари існує зовнішній попит, але відсутній внутрішній. Аналіз статистичних даних щодо міжнародної торгівлі вживаними товарами сприяє кращому розумінню природи цих продуктів, їхньої ролі у забезпеченні ефективного використання ресурсів протягом усього життєвого циклу, а також у мінімізації негативного впливу на довкілля.

Обсяги міжнародної торгівлі циркулярними товарами значно зросли. Зокрема, обсяги торгівлі вживаними товарами, вторинною сировиною та відходами, призначеними для переробки, вирости більше ніж в 2,3 рази – з 94 млрд дол США до 313 млрд дол США в період з 2000 по 2019 рр. Водночас, загальна вартість глобального експорту товарів зросла майже в 2 рази за той самий період. Аналогічно, вартість торгівлі послугами з технічного обслуговування та ремонту збільшилася з 74 млрд дол США у 2015 р. до 108 млрд дол США у 2019 р. [1].

До найбільших експортерів вторинної сировини можна віднести: США (63,6 млрд дол США або 14% світового експорту); Німеччина (32,4 млрд дол США

або 7% світового експорту); Бразилія (26,1 млрд дол. або 5,7% світового експорту); Китай та Нідерланди мають однакові показники (24 млрд дол США або 5,2% світового експорту). Отже, наведені вище країни формують 21% від загального обсягу торгівлі товарами [2]. Однак наведені вище дані орієнтовні, фактичні обсяги більші, оскільки існують значні обмеження у можливостях моніторингу та відстеження потоків торгівлі циркулярними товарами з необхідною деталізацією у глобальному масштабі. Це зумовлено кількома факторами, зокрема недостатньою простежуваністю та прозорістю даних, а також недосконалістю протоколів і систем збору інформації, що унеможлиблює або суттєво обмежує доступність відповідних статистичних даних.

Стабільний рівень торгівлі вторинною сировинною з 2018 по 2023 рр. свідчить про активний розвиток циркулярної економіки в регіоні. Водночас торгівельна політика ЄС щодо імпорту вторинної сировини спрямована на скорочення залежності від зовнішніх постачальників. Зокрема, в 2023 р. найбільшими імпортерами вторинного текстилю в ЄС стали Польща (15,3%), Нідерланди (12,3%), Італія (8,2%) та Болгарія (7,7%), що пов'язано з наявністю розвиненої інфраструктури з переробки на території цих країн та високим рівнем залученості в глобальних ланцюгах доданої вартості [2].

Європейська стратегія циркулярної економіки передбачає: закриття циклу ресурсів шляхом повторного використання матеріалів у виробництві, уповільнення циклу за рахунок продовження терміну служби товарів через ремонт і модернізацію, а також звуження потоку ресурсів шляхом підвищення ефективності використання матеріалів. Усі зусилля спрямовані на зменшення впливу промислової діяльності на довкілля та створення умов для стійкого економічного зростання. Значну увагу в політиці циркулярної економіки приділяють саме товарній складовій, зокрема розробці та впровадженню заходів, спрямованих на підвищення екологічності продукції протягом усього її життєвого циклу. Такі заходи включають схеми розширеної відповідальності виробника (EPR), стандарти екодизайну, екологічне маркування, принципи «зелених» державних

закупівель, а також податкові та фінансові стимули. Міжнародні стандарти, такі як ISO 59 000, сприяють гармонізації регулювання, що спрощує міжнародну торгівлю циркулярними товарами та підвищує їхню якість. Згідно з дослідженням ОЕСР (2020), багато країн уже реалізували або активно розглядають подібні ініціативи, що сприяють формуванню стійких економічних моделей та міжнародної торгівлі циркулярними товарами. Подальший розвиток міжнародної торгівлі у циркулярній економіці значною мірою залежить від нормативного регулювання, впровадження стимулюючих економічних механізмів та підвищення рівня екологічної відповідальності бізнесу. Також перспективним напрямом є розвиток міжнародного співробітництва у сфері циркулярної економіки, що дозволить забезпечити ефективний обмін технологіями, знаннями та досвідом впровадження вторинної сировини у виробничий процес.

Таким чином, циркулярна економіка є ключовою стратегією сталого розвитку, яка сприяє оптимізації матеріальних потоків, скороченню деструктивних наслідків на довкілля та створенню нових можливостей для економічного зростання. Наразі країни ЄС вже активно впроваджують принципи повторного використання та переробки, що забезпечує не лише екологічні переваги, а й підвищення конкурентоспроможності їхніх економік. Подальший розвиток циркулярної торгівлі вимагає комплексного підходу, що включає законодавчі, технологічні та соціальні аспекти, спрямовані на формування сталої економічної моделі майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Circular Economy and Trade. Circular Economy. URL: <https://circulareconomy.earth/publications/trade-and-circular-economy#ndwgztuplt-circularity-pop%20a>.
2. Circular Economy Trade. URL: <https://circulareconomy.earth/trade?year=2022&category=2&units=value&autozoom=1>. (дата звернення: 29.03.2025).
3. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_srm020__custom_15557404/default/table?lang=en.

Наривська А. В., канд. екон. наук Скрипник Н. Є.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОГО БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ЕЛЕКТРОННУ КОМЕРЦІЮ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ УСПІХУ

Електронна комерція вже не є трендом, а стала невід'ємною частиною глобального бізнес-середовища. У зв'язку з глобалізацією та стрімким розвитком цифрових технологій все більше компаній, що традиційно працювали в офлайн-форматі, змушені адаптувати свої стратегії до нових реалій. Пандемія COVID-19 стала каталізатором цього процесу, значно пришвидшивши перехід до онлайн-торгівлі для багатьох підприємств. Традиційні бізнеси, орієнтовані на фізичні магазини та офлайн-продажі, зіштовхуються з новими викликами та можливостями, що визначають їх здатність адаптуватися та залишатися конкурентоспроможними в умовах цифрової економіки (табл. 1).

Перехід до електронної комерції є складним, але необхідним кроком для забезпечення їх конкурентоспроможності в умовах швидкої цифровізації економіки. Традиційні підприємства стикаються з низкою викликів, які потребують значних зусиль і ресурсів, а також готовності адаптуватися до нових умов. Проте електронна комерція відкриває для традиційного бізнесу численні можливості, які створюють нові горизонти для розвитку [2].

Стратегії успіху для традиційного бізнесу в електронній комерції:

1. Поступовий перехід. Необов'язково відразу повністю відмовлятися від традиційного бізнесу. Багато компаній вибирають модель, за якої вони паралельно ведуть онлайн-продажі, комбінуючи офлайн та онлайн-канали. Це дозволяє уникнути великих ризиків і дає час на адаптацію до нових технологій.

2. Інвестиції в технології та інновації. Важливо інвестувати в інфраструктуру, яка забезпечить безперебійну роботу онлайн-магазину, у тому числі в автоматизовані системи управління запасами, платіжні платформи та логістичні рішення. Інновації в обробці замовлень та доставці також можуть стати конкурентною перевагою.

Таблиця 1

Виклики та можливості для традиційного бізнесу при впровадженні електронної комерції [1]

Виклики	Можливості
Необхідність змінити бізнес-модель. Традиційні бізнеси, що до цього працювали в офлайн-сегменті, часто мають усталену бізнес-модель, яка включає фізичні магазини, особисті зустрічі з клієнтами та інші елементи. Перехід до електронної комерції потребує повної переоцінки цих підходів. Бізнес має переналаштувати свої процеси, починаючи від маркетингу до логістики та обслуговування клієнтів. Це може бути складним завданням, оскільки більшість підприємств не мають досвіду в онлайн-продажах	Розширення ринку збуту. Один із найбільших переваг електронної комерції полягає в здатності відкривати нові ринки для традиційного бізнесу. За допомогою онлайн-продажів компанії можуть не лише обслуговувати місцевих клієнтів, а й виходити на міжнародний рівень. Це дозволяє збільшити клієнтську базу та знижувати залежність від конкретного географічного регіону
Забезпечення технологічної інфраструктури. Перехід на електронну комерцію вимагає значних інвестицій у технологічну інфраструктуру. Це включає створення або оновлення веб-сайтів, розробку мобільних додатків, інтеграцію з платіжними системами, налаштування процесів управління запасами та логістики. Витрати на ці технології можуть бути великими, особливо для малого та середнього бізнесу	Зниження витрат на оренду та утримання фізичних магазинів. Для бізнесів, які раніше вкладали великі кошти в оренду та обслуговування фізичних точок продажу, перехід на електронну комерцію може значно знизити витрати. Відсутність необхідності утримувати магазини чи складські приміщення дозволяє зменшити витрати на операційну діяльність і зробити бізнес більш рентабельним
Зміна споживчих звичок. Споживачі, які звикли до традиційного шопінгу, можуть бути неготовими до покупки товарів онлайн. Вони можуть мати певні побоювання щодо безпеки онлайн-платежів, повернення товарів або сумнівів щодо якості продуктів, що продаються через інтернет. Тому важливо створювати клієнтський досвід, який забезпечить їхню довіру до онлайн-торгівлі	Персоналізація клієнтського досвіду. Однією з головних переваг онлайн-торгівлі є можливість персоналізувати пропозиції для кожного клієнта. Аналізуючи поведінку користувачів на веб-сайті та вивчаючи їхні інтереси, бізнес може створювати індивідуальні рекомендації, пропонувати спеціальні знижки або акції. Це підвищує рівень задоволеності клієнтів і може сприяти збільшенню лояльності до бренду
Конкуренція з великими онлайн-гігантами. Малий та середній бізнес часто стикається з серйозною конкуренцією з боку великих компаній, таких як Amazon або eBay, які мають величезні ресурси, потужні маркетингові кампанії та готову інфраструктуру для електронної комерції. Традиційним підприємствам необхідно знайти способи конкурувати з такими гігантами, пропонуючи унікальні переваги для своїх клієнтів	Інтеграція з новими маркетинговими каналами. Електронна комерція відкриває можливості для використання новітніх методів маркетингу, таких як контекстна реклама, маркетинг в соціальних мережах та email-маркетинг. Це дозволяє бізнесам ефективно залучати нових клієнтів та активно взаємодіяти з існуючими, підвищуючи рівень продажів

3. Фокус на клієнтському досвіді. Онлайн-торгівля повинна бути зручнішою та ефективнішою для користувачів, ніж фізичні магазини. Інтерфейс сайту, швидкість завантаження, простота оформлення замовлення, якість обслуговування — всі ці аспекти впливають на репутацію бренду [3].

Таким чином, хоча впровадження електронної комерції є складним і вимагає великих інвестицій, для більшості традиційних бізнесів це не лише можливість адаптуватися до нових умов, але й стратегічний крок для розширення їхньої присутності на ринку та підвищення ефективності. Тому для успішної трансформації необхідно ретельно планувати стратегії, активно інвестувати в технології та орієнтуватися на потреби споживачів.

Список використаних джерел:

1. Ковтун Т.Д., Матвієнко А.П. Сучасний стан і перспективи розвитку світового та вітчизняного ринків електронної комерції. *Бізнес Інформ*. 2020. № 4. С. 295-303.
2. Statista. E-commerce. E-commerce as a percentage of total global retail sales from 2015 to 2027. URL: <https://es.statista.com/estadisticas/1292492/ventas-minoristas-participacion-del-comercio-eletronico-en-ventas-totales/> (дата звернення: 18.03.2025).
3. OECD. Digital Economy Outlook 2024 (Volume 2). URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-digital-economy-outlook-2024-volume-2_3adf705b-en.html (дата звернення: 18.03.2025).

Канд. екон. наук Огданська О. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрові технології є одним із найважливіших двигунів економічного зростання, вищого рівня життя та збільш стійкість. З 1980-х років цифрові технології були відповідальний за приблизно чверть зростання в розвинутих економік. Послідовні технології, такі як персональні комп'ютер, таблиця, інтернет, смартфон, штучний інтелект і хмарні обчислення допомогли трансформуватися спосіб життя, роботи, навчання та спілкування. Поточна швидкість впровадження тільки технології штучного інтелекту (AI). може забезпечити економічну діяльність приблизно на 13 трильйонів доларів США у всьому світі до 2030 року. Це приблизно 1,2% зростання ВВП на рік, що перевищує економічну продуктивність зростання, спричинене або паровою машиною, або

ранньою ІТ-бум 2000-х. Усі країни та всі сектори повинні отримати вигоду від цієї трансформації.

Існує безліч рейтингів, що оцінюють рівень цифрової трансформації країн. Найбільш відомі з них: Індекс мережевої готовності, Індекс цифрового інтелекту, Індекс розвитку ІКТ та Світовий рейтинг цифрової конкурентоспроможності [3].

Індекс мережевою готовності – це потужний інструмент, який дозволяє оцінити рівень цифрової зрілості країни. Він надає комплексну картину того, наскільки ефективно країна використовує інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для стимулювання економічного зростання, соціального розвитку та інновацій. Аналіз індексу наведений в табл. 1. Таблиця демонструє рейтинг країн за Індексом мережевої готовності (NRI) у 2023 році. Цей індекс є важливим показником рівня цифрового розвитку країни, що охоплює такі аспекти, як доступ до технологій, використання технологій населенням і державою, а також загальний вплив технологій на економіку та суспільство.

Сполучені Штати зберігають першу позицію в NRI другий рік поспіль, за яким слідує Сінгапур. Фінляндія піднялася на третє місце, потіснивши Швецію, яка займає п'яте місце, а Велика Британія знову увійшла до топ-10.

Таблиця 1

10 провідних країн за NRI у 2023 р. [2]

Країна	Показник					
	Рейтинг	Кількість балів	Доступ до технологій	Використання технологій населенням	Використання технологій державою	Вплив
США	1	76,91	1	4	7	23
Сінгапур	2	76,81	5	6	10	1
Фінляндія	3	76,19	10	7	1	2
Нідерланди	4	76,04	4	15	2	5
Швеція	5	75,68	9	9	5	4
Швейцарія	6	74,76	2	14	13	6
Республіка Корея	7	74,48	17	1	18	11
Данія	8	74,06	11	11	3	8
Німеччина	9	74,00	6	8	14	10
Велика Британія	10	72,75	8	10	16	9

Перші місця в рейтингу займають США, Сінгапур, Фінляндія та Нідерланди. Ці країни демонструють високий рівень розвитку інформаційних технологій, їх ефективне використання в різних сферах життя та позитивний вплив на економіку [3].

Країни, які посідають лідируючі позиції, зазвичай демонструють збалансований розвиток за всіма підіндексами. Наприклад, США мають високий показник як за доступністю технологій, так і за їх використанням у державному секторі. Республіка Корея демонструє високий рівень використання технологій населенням, що свідчить про активну цифровізацію суспільства. Європейські країни, такі як Фінляндія, Нідерланди, Швеція, Швейцарія та Данія, традиційно демонструють високий рівень цифрового розвитку. Країни з високими позиціями в даному рейтингу зазвичай мають чітку державну політику в галузі розвитку цифрової економіки. Це підтверджується високими оцінками за підіндексом «Використання технологій державою».

Цифрова трансформація стала рушійною силою економічного зростання в більшості країн світу. Особливо відчутний її вплив на фінанси, торгівлю та виробництво. Інтернет допомагає знизити витрати та підвищити ефективність підприємств. З одного боку, цифрові технології сприяють підвищенню продуктивності, зниженню витрат, створенню нових ринків та покращенню якості життя. З іншого боку, вони вимагають адаптації власного законодавства, розвитку відповідної інфраструктури та підвищення цифрової грамотності населення. Особливу увагу слід приділити питанням кібербезпеки та захисту персональних даних.

Список використаних джерел:

1. Індустрія 4.0. Принципи. Технології.: веб-сайт. URL: <https://www.ingenieur.de/technik/fachbereiche/produktion/industrie-40-mitinternet-dinge-weg-4-industriellen-revolution/> (дата звернення: 25.03.2025).
2. DataReportal GDR013 20231019 Digital 2023 October Global Statshot Report v02 1 веб-сайт. URL: <https://www.scribd.com/document/709266695/DataReportal-GDR013-20231019-Digital-2023-October-Global-Statshot-Report-v02-1>. (дата звернення: 25.03.2025).
3. eCommerce Statistics In 2024 (Global and U.S. Data): веб-сайт. URL: <https://www.sellerscommerce.com/blog/e-commerce-statistics/#:~:text=The%20Global%20eCommerce%20sales%20willrate%20compared%20to%20physical%20store>. (дата звернення: 25.03.2025).

Канд. екон. наук Огданська О. Д., Горпиняк Є. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**АЛГОРИТМІЧНА ТОРГІВЛЯ ТА NFT
У МІЖНАРОДНОМУ ТРЕЙДИНГУ**

Глобальна торгівля суттєво трансформувалася за останні роки за рахунок сучасних технологій. Запроваджені сучасні автоматизовані торгові системи, системи штучного інтелекту, блокчейн-технології та глобальна аналітика даних не лише прискорили швидкість транзакцій, а й підвищили безпеку, прозорість та ефективність цих операцій. В даний час учасники ринку, такі як трейдери, фінансові установи та великі корпорації, можуть відкривати та закривати угоди в режимі реального часу, а також користуватися алгоритмами для визначення поточних ринкових тенденцій та оптимізації стратегій за допомогою машинного навчання.

До того ж, слід зауважити, що торгівля та її діджиталізація фактично створили доступ до міжнародних ринків для малих та середніх підприємств, ліквідувавши надмірні бар'єри та створивши нові умови для співробітництва. Як приклад, фінансові технології (FinTech) помітно полегшили міжнародні платіжні процеси, а блокчейн гарантує безпеку транзакцій за посередництвом децентралізованої системи зберігання даних. Разом з усіма вищезазначеними перевагами, використання цифрових технологій у світовій торгівлі також породжує нові виклики. Ці проблеми включають кібербезпеку, регулювання цифрових фінансових активів та ймовірну вразливість алгоритмічних систем до маніпулювання ринком.

Розглянемо суть терміну «глобальний трейдинг» та його основні особливості. Глобальний трейдинг, також відомий як міжнародна торгівля, працює через потік величезних складних ланцюгів постачання між країнами, які постачають сировину до країн-виробників, а пізніше до країн-споживачів, тобто країн, які використовують кінцевий продукт. Коли зміна відбувається в одній ланці ланцюга постачання, скажімо, підвищення ціни на метал на етапі виробництва, зміна

впливає на всі інші етапи ланцюга постачання. Продуктами обміну в міжнародній торгівлі можуть бути як експорт, так і імпорт. Імпорт відноситься до продуктів, які привозяться в місцеву країну. З іншого боку, експорт відноситься до продукції, що продається іноземній країні. Глобальна торгівля відбувається головним чином тому, що одна країна має порівняльну перевагу у виробництві певної продукції, що означає, що собівартість виробництва в цій країні нижча, ніж в іншій [1].

Одним з методів глобального трейдингу є алгоритмічна торгівля та високо-частотний трейдинг (HFT) – це метод торгівлі, який використовує потужні комп'ютерні програми для виконання великої кількості замовлень за короткий термін. HFT використовує складні алгоритми для аналізу багатьох ринків і виконання замовлень на основі ринкових умов. Фірми HFT використовують складні алгоритми для здійснення великої кількості угод на надзвичайно високій швидкості. Зараз на HFT припадає близько 60% усіх обсягів торгівлі акціями в США, що свідчить про його домінування та критичну роль, яку він відіграє в ліквідності ринку [4].

Трейдери з високою швидкістю виконання, як правило, більш прибуткові, ніж трейдери з нижчою швидкістю виконання. HFT також характеризується високими темпами обороту та співвідношенням замовлення до угоди [2]. Використання високочастотної та алгоритмічної торгівлі у фінансах, також відомої як алгоритмічна торгівля, є застосуванням автоматизованих електронних систем для реалізації торгової стратегії. Це дещо різні терміни, але вони мають схожість і, як правило, йдуть разом [3]. Основна відмінність між ними полягає в тому, що алгоритмічна торгівля розроблена для довгострокової перспективи, тоді як високочастотна торгівля (HFT) дозволяє купувати та продавати з дуже швидкою швидкістю. Використання цих методів стало дуже поширеним, оскільки вони перевершували людські можливості, роблячи їх набагато кращим варіантом [3].

Розглянемо основні переваги даного типу торгівлі у глобальному трейдингу:

1. Системи високочастотної торгівлі допомагають трейдерам отримувати значні прибутки навіть від незначних коливань цін. За допомогою цих

інструментів фінансові установи можуть досягти значного прибутку від спреду купівлі-продажу.

2. Оскільки алгоритми можуть сканувати кілька ринків і фондових бірж, трейдери можуть відкривати більше можливостей. Наприклад, арбітраж того самого активу з незначною різницею в ціні на двох окремих біржах.

3. Збільшуючи конкуренцію на ринку завдяки більшим обсягам і швидкості виконання, високочастотна торгівля робить ринки більш ефективними за ціною. Відповідно, ринковий ризик зменшується, оскільки завжди є хто купити те, що ви продаєте, і навпаки [3].

Ландшафт алгоритмічної торгівлі продовжує зазнавати змін у регулюванні. Директива Європейського Союзу про ринки фінансових інструментів II (MiFID II) 2018 року продовжує впливати на ринок, підвищуючи прозорість і знижуючи системні ризики. Дотримання регуляцій MiFID II також збільшило витрати на інфраструктуру алгоритмічної торгівлі на 20%, оскільки компаніям потрібно інвестувати в складні системи для дотримання норм і належного управління ризиками. Нарешті, зростання альтернативних джерел даних є парадигмальною зміною в стратегіях алгоритмічної торгівлі. За оцінками, у 2024 року понад 90% хедж-фондів використовували альтернативні дані, такі як супутникові зображення та погодні умови, для інформування своїх торгових алгоритмів. Ця зміна також підкреслює важливість даних та аналітики в формуванні складних торгових моделей, які не покладаються лише на традиційні стратегії в умовах високої конкуренції.

Серед найважливіших явищ, які нині спостерігаються в алгоритмічній торгівлі, є поширення торгових рішень на базі хмари. Ці хмарні платформи забезпечують трейдерів даними про ринок у реальному часі та можливістю виконувати транзакції з будь-якого місця, що підвищує масштабованість, гнучкість та економічну ефективність, все без необхідності в великій фізичній інфраструктурі. Відбувається більш радикальна зміна торгового ландшафту, який стає більш динамічним та доступним для всіх.

Паралельно з цим спостерігається помітний і значний сплеск у впровадженні складних стратегій алгоритмічної торгівлі, таких як високомасштабна торгівля та розумне менеджмент замовлень, які використовують швидкість і обчислювальні потужності для оптимальних торгових результатів. Ці тенденції підкреслюють перехід до більш інноваційних та просунутих торгових середовищ, які акцентують увагу на швидкості, ефективності та доступності. При аналізі ключових учасників ринку алгоритмічної торгівлі виникає екосистема, що складається з відомих фінансових установ, фірм з програмного забезпечення для торгівлі та фінансових технологічних стартапів. Ці учасники формують конкуренцію всередині галузі, використовуючи складні технології та великий досвід ринку.

Ці учасники є прикладом різноманітності та спеціалізації індустрії алгоритмічної торгівлі, і кожен з них має специфічні технологічні, ринкові та стратегічні конкурентні переваги [4].

Алгоритмічна торгівля та торгівля високої частоти кардинально змінили світ фінансів, автоматизуючи торгівлю, пропонуючи миттєве виконання угод, вищу ліквідність та обробку величезних обсягів ринкових даних у реальному часі. Завдяки застосуванню штучного інтелекту, машинного навчання та технології блокчейн, трейдери та фінансові установи можуть покращити свої торгові стратегії та виконувати торги більш ефективно. Водночас швидкий розвиток цифрових технологій ставить нові виклики для регулювання, кібербезпеки та навіть маніпуляцій на ринку цієї технології. Незважаючи на це, алгоритмічна торгівля сприяла глобалізації та прозорості, що робить її одним з найдинамічніших секторів інновацій на сучасних фінансових ринках.

Список використаних джерел:

1. Study.com. Global Trade: Definition, Advantages & Barriers, 2024. URL: <https://study.com/academy/lesson/what-is-global-trade-definition-advantages-barriers.html> (дата звернення: 10.03.2025).
2. Investopedia. High-Frequency Trading, 2024. URL: <https://www.investopedia.com/terms/h/high-frequency-trading.asp> (дата звернення: 11.03.2025).

3. Velvetech. High-Frequency Algorithmic Trading, 2024. URL: <https://www.velvetechnology.com/blog/high-frequency-algorithmic-trading/> (дата звернення: 16.03.2025).
4. Market.us. Algorithmic Trading Market Report, 2024. URL: <https://market.us/report/algorithmic-trading-market/> (дата звернення: 16.03.2025).

Канд. екон. наук Огданська О. Д., Купченко А. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ТЕНДЕНЦІЇ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ НА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

У сучасному світі, де інформаційні технології пронизують кожну сферу економіки, міжнародний ринок цінних паперів не є винятком. Стрімкий розвиток цифрових технологій, зокрема Інтернету, штучного інтелекту та блокчейну, кардинально змінює спосіб функціонування цього ринку, відкриваючи нові можливості та створюючи нові виклики.

Інформатизація впливає на всі аспекти діяльності міжнародного ринку цінних паперів, від процесу торгівлі та аналізу даних до управління ризиками та регулювання. Вона сприяє підвищенню ефективності, прозорості та швидкості операцій, а також відкриває доступ до ринку для ширшого кола учасників.

В умовах глобалізованої економіки міжнародний ринок цінних паперів відіграє ключову роль у функціонуванні світової фінансової системи. Він є невід'ємною частиною міжнародного фінансового ринку, забезпечуючи перерозподіл капіталу між країнами та сприяючи розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій [1].

Формування та розвиток міжнародного ринку цінних паперів є результатом складних процесів, пов'язаних з рухом транснаціонального капіталу. ТНК та великі міжнародні банки є ключовими гравцями на цьому ринку, визначаючи його структуру та географічне поширення.

Історично, масовий вивіз капіталу з країн, де базуються основні ТНК та банки, став поштовхом для формування міжнародного ринку цінних паперів.

Цей процес сприяв інтеграції національних ринків цінних паперів у єдину глобальну систему. Міжнародний ринок цінних паперів виконує ряд важливих функцій:

1. Залучення капіталу. Він дозволяє компаніям та урядам залучати значні обсяги капіталу для фінансування своїх проєктів.
2. Диверсифікація інвестицій. Інвестори можуть диверсифікувати свої портфелі, вкладаючи кошти в цінні папери, емітовані в різних країнах.
3. Встановлення справедливих цін. Міжнародний ринок цінних паперів забезпечує прозоре ціноутворення на фінансові активи.
4. Перерозподіл ризиків. Він дозволяє розподіляти ризики між учасниками ринку з різних країн.

Формування міжнародного ринку цінних паперів було прискорено наступними тенденціями:

- 1) сучасною науково-технічною революцією;
- 2) розвитком інтеграційних процесів;
- 3) певною стійкістю валютних курсів;
- 4) використанням спільних багатонаціональних валют;
- 5) успіхами у розбудови банківської та біржової справи [2].

На сучасному етапі розвитку світової економіки міжнародний ринок цінних паперів перебуває під впливом низки взаємопов'язаних факторів, що визначають його динаміку та структуру. Ці фактори формують складний та багатогранний ландшафт, у якому здійснюються різноманітні міжнародні фінансові операції.

Основні фактори, що визначають вектор розвитку ринку:

1. Фінансова глобалізація. Цей процес призводить до поглиблення інтеграції національних фінансових ринків у єдиний світовий простір.
2. Інформатизація. Розвиток інформаційних технологій, зокрема Інтернету та електронних торгових платформ, суттєво змінив характер операцій на міжнародному ринку цінних паперів.

3. Міжнародна інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій. ТНК є ключовими гравцями на міжнародному ринку цінних паперів, здійснюючи значні обсяги інвестицій та залучаючи капітал для фінансування своєї діяльності.

4. Лібералізація міжнародних кредитних відносин. Зняття обмежень на рух капіталів та розвиток міжнародних кредитних ринків сприяють розширенню можливостей для інвесторів та емітентів цінних паперів.

5. Рівень інфраструктурного облаштування ринку цінних паперів. Розвинена інфраструктура ринку цінних паперів, що включає біржі, депозитарії, клірингові центри та інші інститути, є необхідною умовою для ефективного функціонування ринку [3].

Однак, з іншого боку, інформатизація також створює нові ризики, такі як кібербезпека, алгоритмічна торгівля та потенційна нестабільність ринку, спричинена швидким поширенням інформації.

Інформатизація стала ключовим фактором, що визначає сучасний розвиток міжнародного ринку цінних паперів. Вона трансформує всі аспекти діяльності ринку, від процесу торгівлі та аналізу даних до управління ризиками та регулювання.

Список використаних джерел:

1. Кухтин О.Б. Глобальні трансформації світового фондового ринку під впливом інформаційних технологій. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 11. С. 12–16.
2. Пальчевич Г.Т., Подплетній В.В. Ринок цінних паперів: навч. посіб. Кіровоград: ТОВ ПВЦ «Мавік», 2002. 238 с.
3. Ваніна Н.М., Грищенко О.В. Ринок цінних паперів. Практикум: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 144 с.

Канд. екон. наук Огданський К. М.

Університет митної справи та фінансів (Україна)

**АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ
БРЕНДИНГУ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ**

У сучасному глобалізованому світі бренд став одним з найцінніших активів підприємства. Він не лише відрізняє компанію від конкурентів, а й формує лояльність клієнтів, створює репутацію та сприяє зростанню продажів. Саме тому ефективне управління брендом є ключовим фактором успіху на міжнародному ринку.

За останні десятиліття бізнес-середовище зазнало кардинальних змін. Зростання глобалізації, розвиток технологій та зміна споживчих уподобань створили нові виклики для компаній. У цих умовах виживання підприємства залежить від його здатності адаптуватися до мінливого ринку та успішно конкурувати на міжнародній арені. У сучасному глобалізованому бізнес-середовищі, де конкуренція досягає безпрецедентних масштабів, успіх компанії залежить не лише від її загальної присутності на ринку, а й від здатності завоювати лідерські позиції на стратегічно важливих ринках. Саме ці ринки, що характеризуються великим потенціалом зростання та розвиненою інфраструктурою, стають ареною найзапеклішої конкурентної боротьби.

Глобалізація створює як нові можливості, так і значні виклики для бізнесу. Компанії, що прагнуть працювати на світовому ринку, стикаються з необхідністю адаптувати свої продукти та маркетингові комунікації до різних культурних контекстів. Однак, одночасне прагнення до уніфікації бренду та його адаптації до місцевих особливостей є складним завданням. Управління брендом в умовах глобалізації вимагає від компаній значних зусиль та гнучкості [1]. Поширенню глобалізації, як форми інтернаціоналізації бізнесу, і росту популярності глобальної брендової політики сприяє ряд факторів, серед яких:

1. Поява глобальних інформаційних мереж та засобів зв'язку.
2. Висока лояльність споживачів до глобальних брендів.
3. Глобальна конкуренція.
4. Розвиток міжнародного фінансового і валютного ринків.
5. Розвиток загальних стандартів та міжнародного бізнесу.
6. Створення союзів брендів.
7. Економічне зростання окремих держав світу.
8. Інтернаціоналізація стилю життя.
9. Зниження ролі національних традицій та звичаїв [2].

Стратегії розвитку бренду є надзвичайно різноманітними та можуть бути сформовані з урахуванням таких ключових характеристик бренду, як його ширина, довжина та глибина. Комплексна стратегія управління брендом передбачає використання широкого спектру інструментів та підходів, які дозволяють досягти поставлених цілей та забезпечити стійкий розвиток бренду на ринку (рис 1).

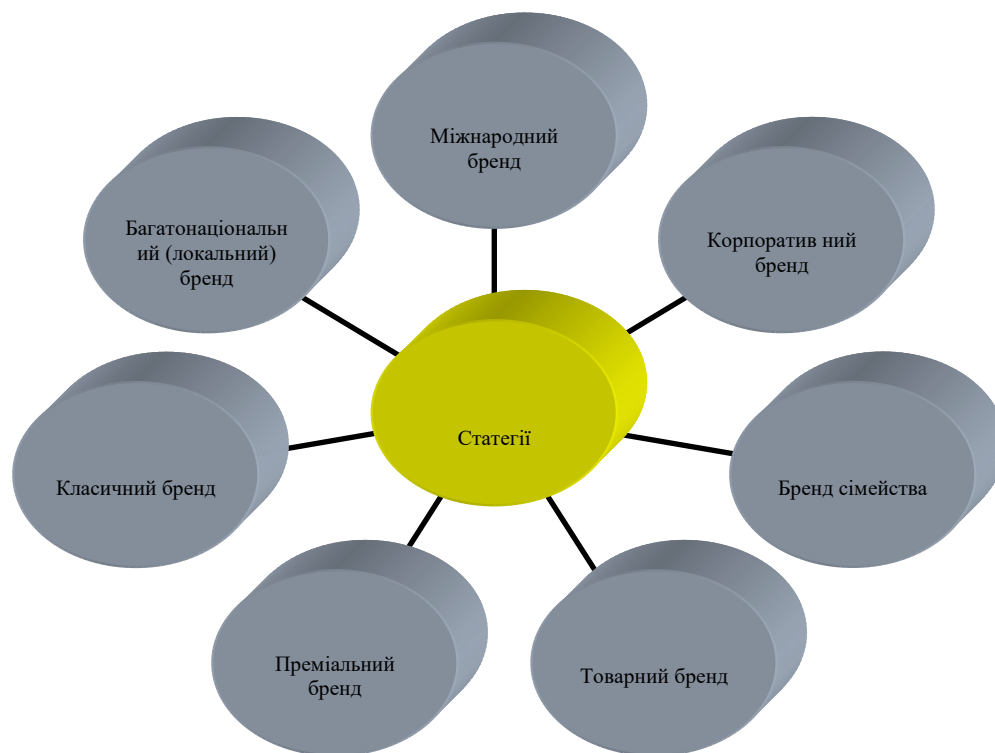

Рис. 1. Стратегії управління брендом [25]

Компанії, що здійснюють свою діяльність на глобальному ринку, мають широкий вибір стратегій управління брендом. Серед найбільш поширених можна виділити стратегію міжнародного, глобального, багатонаціонального та транснаціонального бренду.

Впровадження ефективної стратегії управління брендом є ключовим фактором для досягнення успіху на міжнародному ринку. Правильно побудований бренд не лише відрізняє компанію від конкурентів, але й формує лояльність споживачів, підвищує впізнаваність та сприяє зростанню продажів.

Аналіз різних стратегій управління брендом, таких як глобальна, багатонаціональна та транснаціональна, показав, що жодна з них не є універсальною. Вибір оптимальної стратегії залежить від багатьох факторів, включаючи специфіку продукту, характеристики цільової аудиторії, конкурентне середовище та фінансові можливості компанії. —

Список використаних джерел:

1. Королук Н.Я. Обґрунтування необхідності оцінки ефективності використання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 13. Ч. 4. С. 43–46.
2. Івашова Н.В. Місце брендингу у сучасних маркетингових концепціях. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2016. Т. 2. № 4. С. 89–97.

Канд. екон. наук Пащенко О. В., Косман А. І.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ АГРОПРОДОВОЛЬЧИМИ ТОВАРАМИ УКРАЇНИ

Україна має вигідні умови для розвитку сільськогосподарського сектору, зокрема володіє приблизно третиною найплідніших земель у світі. У 2023 р. на зернові культури приходилось 23% від загального експорту товарів України, що є найбільшою часткою, насінню та плодам олійних рослин належало 15,6%,

жирам і оліям тваринного або рослинного походження – 7,8%. Динаміка експорту агропродовольчої продукції України мала тенденцію до коливання через нестабільну економічну ситуацію та змінами у врожайності основних експортних культур. При цьому, незважаючи на війну, протягом 2021–2023 рр. частка агропродукції в загальному експорті України збільшилась. Протягом 2019–2023 рр. у динаміці експорту провідної агропродукції України спостерігались коливання: експорт олійних культур збільшився на 10%, жирів та олій тваринного або рослинного походження – на 19,5%, натомість експорт зернових культур зменшився на 13,8%. Частка експорту провідної агропродукції України у світових обсягах експорту залишається незначною. У 2023 р. найбільша частка належала зерновим культурам – 5,1%. За обсягами експорту насіння та плодів олійних рослин лідерами є країни Європи, при цьому даний показник збільшився на 20,7% протягом 2019–2023 рр. На другому місці країни Азії. Варто зауважити, що до війни основним імпортером українських зернових були країни Азії, а у 2023 р. лідерами стали країни Європи. Також Європа стала основним імпортером жирів та олій тваринного або рослинного походження [1].

Протягом 2014–2023 рр. площа посівних площ в Україні змінювалася, і у 2023 р. відбулось їх скорочення, порівняно із 2022 р. [2]. З початку повномасштабного вторгнення в Україну експорт українського зерна, понад 99% якого здійснювався морським шляхом, був заблокований через окупацію портів та затримки суден з українським зерном у інших портах Чорного моря. В кінці травня 2022 р. Європейська Комісія разом із прикордонними країнами-членами ЄС впровадила «Смуги солідарності», що дозволили перевезти 18,5 млн т агропродукції. Однак, дані маршрути швидко досягли своїх меж пропускнуєї спроможності [3]. Далі розпочала діяти Чорноморська зернова ініціатива і, станом на 16 липня 2023 р., морським шляхом було експортовано зерно та інші харчові продукти загальним обсягом 32,9 млн т, у т.ч. 17 млн т кукурудзи, 8,9 млн т пшениці та 1,7 млн т олії [4]. Варто зазначити, що кукурудза складала 51,8% обсягів

експорту морським зерновим коридором. 65% пшениці було вивезено до країн, що розвиваються, 35% – до розвинених країн. Внаслідок повномасштабного вторгнення відбулися зміни у структурі експортних перевезень зерна за видами транспорту. У 2021 р. морськими шляхами здійснювалося 99,1% експортних перевезень зернових. У період з 1 березня 2022 р. по 30 квітня 2023 р. відбулось зниження частки морських перевезень до 76%. Натомість, частка перевезень залізничним транспортом збільшилась до 19%, автомобільним транспортом – до 5% [3; 4].

На зовнішню торгівлю товарами агросектору України впливають такі фактори, як врожайність, якість врожаю, зростання цін на їжу, транспортно-логістичні чинники, збільшення часу на перевезення товарів та зростання витрат у ланцюгах вартості, вимоги імпортерів до якості харчової продукції, безпекові ризики для логістичних компаній, дефіцит робочої сили, руйнування транспортно-логістичної інфраструктури, технологія вирощування, погіршення стану ґрунтів, загострення продовольчої кризи, скорочення площ для посіву, втрата агро-продовольчих ринків.

Варто зазначити про масштаби шкоди, яка завдана українському агропродовольчому сектору. Порушення посівів через війну відбулось на близько 25% орних земель України, при цьому 500 тис. га землі знаходиться на деокупованих територіях. Загальні збитки земельного фонду та агропромислового комплексу України складають 4,3 млрд дол. Експорт сільськогосподарської продукції України складає 70% від її загальних обсягів, що є важливим для глобальної продовольчої безпеки. Зупинка українського сільського господарства призведе до втрати виробництва 89% соняшникової олії та 85% кукурудзи на глобальному рівні. Однак прогнози на 2025 р. є оптимістичними, оскільки очікується, що виробники агротоварів отримають вищі прибутки, які дозволять покрити витрати [5; 6]. Для розвитку експорту української агропродукції необхідною умовою є реалізація комплексу заходів державної підтримки та стимулювання

експорту, до яких варто віднести: удосконалення нормативно-правової бази щодо експорту агропродукції, фінансова підтримка експортерів, забезпечення інформаційно-консультаційної допомоги щодо експорту агропродовольчого сектору тощо. Важливою також є оптимізація взаємодії між експортерами (їх асоціаціями) з органами державної влади і організаціями, сприяння співпраці між експортерами агропродовольчих товарів та наднаціональними й міжнародними організаціями тощо [7].

Список використаних джерел:

1. Trade statistics for international business development. International Trade Centre. 2024. URL: <https://www.trademap.org/>
2. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур за їх видами та по регіонах. Держстат України, 2024. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/sg/pvzu/arch_pvhu_reg.htm
3. Вплив багатополарної глобалізації на зовнішню торгівлю України: колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т.О. Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ, 2024. 330 с.
4. Обсяги експорту агропродукції зерновим коридором. УЗА, 2024. URL: <https://uga.ua/statistika-zernovogo-koridoru/>.
5. Жнива надії: Як Сільське Господарство Розвивається В Україні В Умовах Війни. EOS Data Analytics, Inc. 2024. URL: <https://eos.com/uk/harvesting-hope-standing-with-ukraine/>.
6. Перспективи розвитку аграрного сектора України в умовах кліматичних змін: аналіт. доп. / [В.М. Русан, Л.А. Жураковська, Я.А. Жаліло та ін.]; за наук. ред. Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2024. 47 с.
7. Остапенко С.О. Регулювання експорту-імпорту аграрної продукції в нових умовах розвитку міжнародної торгівлі. Київ, 2023. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_ostapenko.pdf.

Канд. екон. наук Пащенко О. В., Свір С. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
СВІТОВОГО РИНКУ РОСЛИННИХ ОЛІЙ**

Рослинні олії є найбільш вживаними серед загального споживання харчових жирів, а їх торговельний асортимент включає пальмову, соєву, соняшникову, кукурудзяну, ріпакову, кокосову олію, арахісове масло тощо [1]. Основна частина всієї виробленої рослинної олії використовується у харчовій промисловості, однак вона також активно застосовується й у технічних сферах.

На протязі маркетингових сезонів 2019–2024 рр. обсяги світового виробництва рослинних олій збільшувались і у сезоні 2023/24 рр. склали 223,8 млн т. Протягом аналізованого періоду обсяги експорту рослинних олій знизилися в сезоні 2021/22 рр. через війну проти України, але в 2022–2024 рр. спостерігалось зростання. Основними виробниками рослинних олій є такі країни, як Індонезія, Китай, Малайзія, ЄС, США, Бразилія, Індія. Основними споживачами рослинних олій – Китай, Індонезія, ЄС, США, Бразилія, Малайзія та інші. Серед країн-імпортерів рослинних олій у маркетинговому сезоні 2023–2024 рр. варто виділити Індію, Китай, ЄС, США, Пакистан, Туреччину, Бангладеш, Єгипет, Іран, Малайзію. Серед країн-експортерів – Індонезію, Малайзію, Аргентину, Україну, Канаду, ЄС [2].

Найбільшим обсягом виробництва володіє пальмова олія, яка становить 35% від загальних обсягів виробництва. На другій позиції знаходиться соєва олія з часткою 27,9%, ріпакова олія займає третє місце з 15,2%, а соняшnikова олія – четверте місце з 9,8%. Протягом багатьох років пальмова олія залишається лідером у світовому експорті рослинних олій, за нею слідує соняшnikова, соєва та ріпакова олії. Протягом досліджуваного періоду глобальне виробництво пальмової олії зросло на 9,5%, досягнувши 80,029 млн т. До основних країн-виробників пальмової олії в маркетинговому сезоні 2023-2024 рр. можна віднести

Індонезію, Малайзію, Таїланд, Колумбію та Нігерію; до основних країн-споживачів – Індонезію, Індію, Китай, ЄС, Малайзію; до основних країн-експортерів – Індонезію, Малайзію, Гватемалу, Папуа-Нову Гвінею, Колумбію [2].

Протягом досліджуваного періоду світове виробництво соєвої олії зросло на 11%, досягнувши 65,391 млн т, ріпакової олії – на 19,9%, до 34 млн т, а соняшникової олії – на 3%, до 21,85 млн т [2].

Дослідження цінових чинників на світовому ринку рослинних олій виявило, що в квітні 2022 року ціни на основні види олій (пальмова, соєва, ріпакова та соняшникова) досягли рекордно високих показників. Ці тенденції були зумовлені початком війни проти України. На травень 2024 року вартість пальмової олії становила 857 дол./т, соєвої – 532 дол./т, ріпакової – 0,46 дол./фунт, соняшникової – 925 дол./т [3]. Відповідно до прогнозів, до 2031 р. обсяги ринку рослинних олій можуть досягти 327,3 млрд дол., а до 2032 р. – близько 360,93 млрд дол. Середній щорічний темп зростання світового ринку рослинних олій становитиме 7% у період з 2024 р. по 2032 р. Протягом прогнозованого періоду 2024–2032 рр. Північна Америка займатиме провідні позиції на світовому ринку рослинних олій. Південна Азія стане найбільш привабливим регіоном для постачальників у цій галузі. Очікується, що соєва олія продемонструє найвищі темпи зростання, досягнувши 2,09% [4; 5].

На розвиток світового ринку рослинних олій впливають такі фактори, як зростання усвідомленості споживачів щодо здоров'я та добробуту, збільшення інтересу до рослинних і натуральних товарів, розвиток харчової індустрії, зростання застосування рослинних олій для виготовлення біодизеля, підтримка з боку держави та різні ініціативи, збільшення використання в нехарчових сферах, значний розвиток онлайн та офлайн каналів продажу на ринку олій, а також зростання виробництва органічних харчових олій. Серед загроз, що можуть вплинути на розвиток світового ринку рослинних олій, можна виділити наступні: здоров'я населення, наявність небезпечних компонентів у рафінованих рослинних оліях, а також брак дієвих нормативних стандартів і законодавства для

виробництва на глобальному ринку, збільшення випадків підробок, конкуренція з альтернативними оліями, виклики сталого розвитку, нестабільність цін на сировину та зміни в нормативному регулюванні, інновації в харчовій промисловості, коливання в міжнародних ланцюгах постачання [4–6].

Список використаних джерел:

1. Рослинні олії. Луцький національний технічний університет. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87%202/page35.html.
2. Oilseeds: World Markets and Trade. United States Department of Agriculture Foreign Agricultural Service. 2024. URL: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/oilseeds.pdf>
3. Insider. Insider Inc. 2024. URL: <https://markets.businessinsider.com/commodities/palm-oil-price>.
4. Global Vegetable Oil Market 2024–2033. CMI Consulting LLC. 2024. URL: <https://www.custommarketinsights.com/report/vegetable-oil-market/>.
5. Vegetable Oils Market Outlook, 2021–2031. URL: <https://www.transparencymarketresearch.com/vegetable-oil-market.html>
6. Vegetable Oils Market Outlook (2022–2032). URL: <https://www.factmr.com/report/vegetable-oils-market>.

Канд. екон. наук Скрипник Н. Є., Батир О. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ФАКТОРИ ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ АРТ-БІЗНЕСУ
В ГЛОБАЛЬНІЙ КРЕАТИВНІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Вплив цифрових технологій на арт-ринок стає все більш помітним завдяки активному використанню онлайн-платформ, соціальних мереж та блокчейн-технологій. Сучасні цифрові інструменти дозволяють не лише розширити географію продажів, але й створити нові формати представлення мистецтва, зокрема через цифрові виставки та продаж NFT.

Зростання попиту на креативні індустрії відображає глобальні зміни в культурних та споживчих вподобаннях суспільства. Сучасні споживачі все більше цінують унікальність і автентичність, що стимулює інвестиції у мистецтво

як засіб збереження культурної спадщини та створення нових форм естетичного досвіду [1]. Водночас зростання доходів середнього класу, розширення можливостей для індивідуального самовираження та активізація креативних ініціатив створюють сприятливе середовище для подальшого розвитку арт-бізнесу.

Роль міжнародних аукціонів та галерей у глобальній креативній економіці полягає у забезпеченні ефективних каналів збуту та популяризації мистецтва на світовій арені. Завдяки глобальній мережі галерей і провідним аукціонним домам, мистецтво отримує можливість доступу до ширшої аудиторії, що сприяє інтеграції культурних ринків і стимулює розвиток арт-бізнесу як ключового елементу сучасної економіки.

Інвестиційна привабливість мистецтва є ключовим фактором розвитку арт-бізнесу в сучасній економіці. Згідно з динамікою світового арт-ринку, у 2022 році його обсяг перевищив 16 млрд доларів США, що демонструє стійкий інтерес інвесторів до мистецьких активів (рис. 1). Мистецтво продовжує розглядатися як альтернативний клас активів для диверсифікації інвестиційних портфелів, забезпечуючи їхню стабільність навіть у періоди економічної нестабільності. Розвиток правового регулювання арт-ринку створює сприятливе середовище для становлення та зростання арт-бізнесу, забезпечуючи прозорість та захист прав усіх учасників ринку. У Європейському Союзі та інших провідних країнах прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на боротьбу з піратством, підтвердженням автентичності творів мистецтва та регулюванням операцій на ринку. Сприятливе правове середовище зменшує інвестиційні ризики, стимулює міжнародну співпрацю між галереями, аукціонними домами та інвесторами, що в свою чергу сприяє подальшому зростанню арт-сегменту.

Соціокультурні та економічні тенденції сприяють становленню арт-бізнесу через зміну споживчих вподобань та зростання цифровізації. Розвиток соціальних мереж і онлайн-платформ створює нові можливості для популяризації мистецтва та розширення аудиторії, що особливо актуально для залучення молодих покупців. За даними деяких досліджень, окремі сегменти арт-ринку демонструють щорічне

зростання продажів на рівні 10–15%, що підкреслює зростаючу роль мистецтва як важливого економічного драйвера в глобальній креативній економіці.

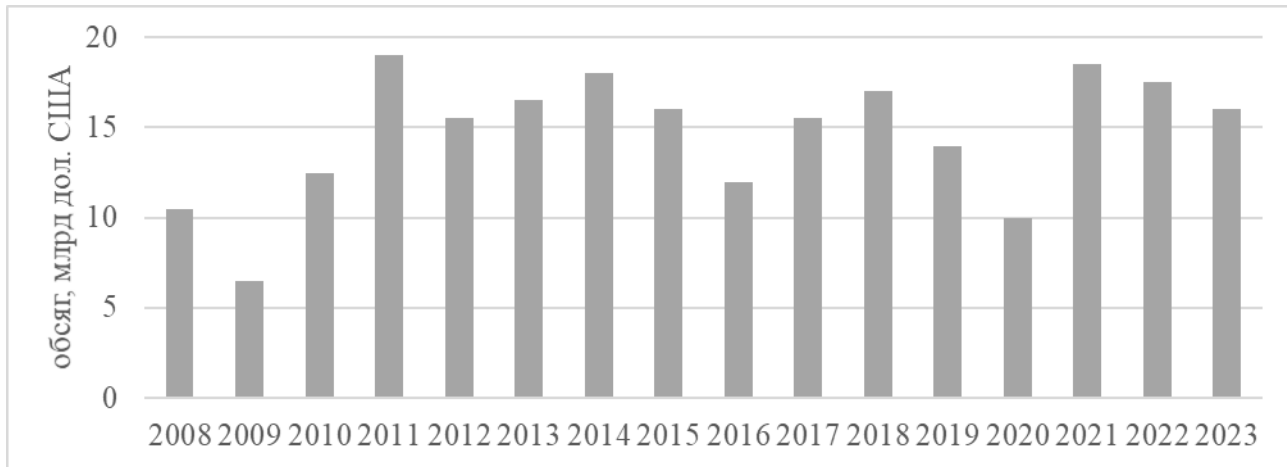

Рис. 1. Динаміка світового ринку мистецтва у 2008–2023 рр. [2]

Вплив NFT та блокчейн-технологій на ринок мистецтва відкриває нові можливості для встановлення цифрової автентичності творів та забезпечення прозорості транзакцій. NFT дозволяють створити унікальні цифрові активи, що підтверджують право власності, тоді як блокчейн забезпечує незмінну історію продажів і передач прав, зменшуючи ризик шахрайства.

Державна підтримка креативного сектору є ключовою передумовою для сталого розвитку арт-бізнесу. Уряди багатьох країн впроваджують програми грантової підтримки, податкові пільги та створюють інфраструктуру для розвитку галерей, музеїв та інших культурних установ. Такі заходи сприяють залученню інвестицій і стимулюють інновації [3].

Проблеми автентифікації та захисту авторських прав стають особливо актуальними в умовах цифровізації мистецтва, коли копіювання та розповсюдження фальшивих робіт набуває масштабів. Традиційні механізми захисту часто не відповідають швидкості розповсюдження цифрових даних, тому важливо інтегрувати новітні технології, такі як блокчейн, для фіксації прав та ідентифікації оригіналу. Гармонізація національних і міжнародних правових норм, вдосконалення систем ідентифікації авторства та впровадження ефективних заходів

проти піратства є ключовими завданнями для забезпечення довгострокової стабільності та інвестиційної привабливості арт-бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Цифровий вимір інноваційно-інформаційної економіки: монографія / В.М. Тарасевич та ін. ; за ред. В.М. Тарасевича. Дніпро : Економіка, 2021. 447 с.
2. The ART market in 2023. Artprice.com. URL: <https://www.artprice.com/artprice-reports/the-art-market-in-2023/state-of-the-market?utm>. (дата звернення 18.03.2025).
3. Самійленко Г.М. Креативна економіка: теоретичні засади та особливості її функціонування в умовах становлення нової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 2. С. 31-42. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/219366>.

Канд. екон. наук Скрипник Н. Є., Пантюшкова Р. Є.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН

Міжнародна міграція робочої сили є важливим фактором, що впливає на глобальний ринок праці та діяльність транснаціональних корпорацій. Зростання темпів міграції призводить до змін у структурі робочої сили, що створює як виклики, так і можливості для бізнесу. Одним із ключових аспектів є «відтік мізків» з країн, що розвиваються, до розвинених держав. Це явище призводить до втрати висококваліфікованих фахівців у країнах-донорах, що може стримувати їхній економічний розвиток. Водночас, приймаючі країни отримують додатковий інтелектуальний ресурс [1].

Для глобальних корпорацій міграція відкриває можливості доступу до різноманітного та кваліфікованого персоналу. Це дозволяє підвищити інноваційний потенціал та адаптивність до змінних умов ринку. Однак, інтеграція мігрантів в корпоративну культуру може бути складною через культурні та мовні бар'єри [2]. Крім того, міграція впливає на демографічну ситуацію

в приймаючих країнах, часто компенсуючи негативні тенденції старіння населення. Це сприяє стабілізації ринку праці та підтримці економічного зростання. В табл. 1 репрезентовані міграційні процеси в різних країнах у 2023 р., зокрема відтік робочої сили (кількість громадян, які виїхали на роботу за кордон) та притік робочої сили (кількість мігрантів, які прибули для роботи). Країни з позитивним балансом міграції, такі як США (+1,6 млн), Німеччина (+0,7 млн), Велика Британія (+0,7 млн) та Канада (+0,6 млн), приваблюють більше робочої сили, ніж втрачають. Це пов'язано з високим рівнем життя, стабільністю економіки та політикою відкритості для мігрантів.

Таблиця 1

Аналіз міграційних процесів у різних країнах світу в 2023 р. [3]

Країна	Відтік робочої сили (млн осіб)	Притік робочої сили (млн осіб)	Баланс міграції (притік/відтік)
Німеччина	0.8	1.5	+0.7
США	0.6	2.2	+1.6
Польща	0.5	1.0	+0.5
Україна	5.5	0.3	-5.2
Франція	0.3	0.9	+0.6
Велика Британія	0.4	1.1	+0.7
Канада	0.2	0.8	+0.6
Італія	0.6	0.7	+0.1

Україна (-5,2 млн) є яскравим прикладом країни з масовим відтоком робочої сили. Це зумовлено економічними проблемами та наслідками війни. Європейські країни, такі як Польща (+0.5 млн), Франція (+0.6 млн) та Італія (+0.1 млн), демонструють помірний притік мігрантів. Польща активно приймає працівників з України та інших східноєвропейських країн. Японія (+0.3 млн) має низькі показники притоку мігрантів, оскільки країна довгий час була закритою для масової трудової імміграції. Однак через старіння населення уряд поступово відкриває ринок праці для іноземців.

З іншого боку, масова міграція може призвести до перенасичення ринку праці в окремих секторах, що створює додатковий тиск на заробітні плати та умови праці. Це вимагає від корпорацій розробки стратегій для ефективного

управління різноманітністю та забезпечення справедливих умов для всіх працівників. Рівень безробіття серед мігрантів вищий через мовний бар'єр, проблеми з інтеграцією та визнанням кваліфікацій. Вплив на зарплати теж неоднозначний: у низькокваліфікованих секторах оплата праці падає, тоді як у високотехнологічних сферах зростає. Наприклад, у США зарплати в ІТ підвищилися завдяки припливу спеціалістів, а у сфері послуг – навпаки, впали. У Німеччині та Франції безробіття серед мігрантів високе через жорсткі вимоги до кваліфікації. Загалом імміграція змінює ринок праці та створює виклики для політики зайнятості. У контексті України, міграційні процеси мають значний вплив на національний ринок праці. Відтік робочої сили призводить до дефіциту кваліфікованих працівників, що негативно впливає на економіку та соціальну сферу. Це створює виклики для глобальних корпорацій, які працюють в Україні, оскільки вони стикаються з труднощами у залученні та утриманні талановитих фахівців [2].

Незважаючи на наявність законодавчих актів, спрямованих на захист прав мігрантів, існують суттєві прогалини в їх реалізації. Зокрема, недостатня кількість міждержавних угод про соціальний захист, обмежений доступ мігрантів до інформації про їхні права та складнощі в інтеграції мігрантів у приймаючих країнах. Важливим напрямом подальших досліджень є розробка ефективних механізмів адаптації міграційної політики до сучасних гео економічних викликів. Держави мають розробляти комплексні стратегії, що враховують потреби як національних економік, так і правові аспекти захисту мігрантів. Успішна інтеграція мігрантів у приймаючі суспільства можлива за умов належного соціального захисту, створення інклюзивного середовища та забезпечення рівного доступу до ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Власюк Ю.В., Сидорук І.М. Міграція робочої сили в Україні: масштаби та наслідки. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 45. С. 123–130.

2. Пищуліна О. Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України. Національний інститут стратегічних досліджень. 2023. 25 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf>.
3. IOM un Migration. World Migration Report 2024. URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive/>.

Канд. екон. наук Скрипник Н. Є., Юхименко В. П.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

РЕФОРМУВАННЯ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ У КОНТЕКСТІ КУРСУ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Світова валютна система є основою глобальної економічної стабільності та розвитку міжнародних фінансових відносин. Її еволюція відображає численні етапи трансформації світового господарства, починаючи від золотовалютного стандарту, що домінував до Другої світової війни, до створення системи Бреттон-Вудської угоди, яка забезпечила фіксовані валютні курси, і завершуючи сучасною системою плаваючих курсів. Кожен із цих етапів супроводжувався значними змінами у глобальній економічній політиці, що дозволило краще адаптувати механізми валютних операцій до вимог стрімко змінного міжнародного ринку та зберегти баланс між національними інтересами і потребами світової економіки.

Ключові валюти, такі як долар США, євро, фунт стерлінгів та китайський юань, виконують вирішальну роль у формуванні міжнародних фінансових ринків. Долар США, завдяки своєму статусу резервної валюти, є основною ланкою світової економічної системи, що впливає на всі аспекти глобальних фінансових операцій. Євро, як валюта єврозони, забезпечує стабільність та інтеграцію економік країн-членів, а інші валюти, зокрема фунт стерлінгів та юань, додають різноманітність та впливають на регіональні фінансові процеси.

Регулювання валютних відносин на глобальному рівні здійснюється як через національні центральні банки, так і за участю міжнародних фінансових інституцій, таких як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Базельський

комітет з банківського нагляду. Систематичний моніторинг валютних потоків, застосування координаційних заходів та впровадження сучасних технологій для аналізу даних дозволяють ефективно управляти глобальними валютними відносинами та сприяти стійкому розвитку світової економіки [1]. Валютні курси відіграють ключову роль у формуванні умов для міжнародної торгівлі та інвестицій. Коливання курсів можуть як стимулювати, так і гальмувати експортно-імпортні операції, впливаючи на конкурентоспроможність компаній на світовому ринку. Стабільність валютних курсів сприяє зростанню довіри інвесторів, що дозволяє підприємствам ефективно планувати довгострокові стратегії та мінімізувати ризики, пов'язані з обмінними коливаннями.

Доларизація, тобто використання долара США як основної резервної валюти у міжнародних операціях, сприяє певній стабільності світової фінансової системи, але водночас створює ризики концентрації фінансових потоків. Валютні кризи, такі як азійська валютна криза 1997–1998 років або глобальна фінансова криза 2008 року, демонструють, як надмірна залежність від конкретної валюти може призводити до стрімкого розповсюдження фінансових потрясінь у всьому світі. Подібні кризи впливають не лише на обмінні курси, але й на рівень довіри до фінансових ринків, що в свою чергу може зменшувати економічну активність і знижувати інвестиційну привабливість [2].

Міжнародні фінансові інститути, зокрема Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Базельський комітет з банківського нагляду, виконують важливу роль у регулюванні валютних відносин і підтримці глобальної фінансової стабільності. Координація політик і впровадження нормативних заходів сприяють зменшенню волатильності валютних курсів та попередженню системних ризиків, забезпечуючи основу для сталого економічного зростання.

Сучасна фінансова глобалізація відкриває нові перспективи для розвитку світової валютної системи, що вимагає переосмислення традиційних підходів до валютного регулювання. Роль цифрових валют і фінансових технологій стає все більш визначальною. Центральні банківські цифрові валюти (CBDC) та

криптовалюти сприяють підвищенню прозорості фінансових операцій, оптимізації транзакційних процесів і зниженню операційних витрат. Інноваційні технології дозволяють зменшити волатильність обмінних курсів, забезпечуючи більш стабільну фінансову систему, що є важливим чинником для підтримки довіри інвесторів і глобальної економічної стабільності. Посилення регіональної валютної інтеграції також набуває особливого значення в умовах глобалізації. Регіональні валютні блоки та механізми співпраці між країнами сприяють зниженню транзакційних витрат, підвищенню ефективності валютного регулювання та більш тісній економічній інтеграції. Приклади єврозони, а також ініціативи щодо створення спільних валютних механізмів у регіонах Південно-Східної Азії або Латинської Америки демонструють, як тісна співпраця може забезпечити більшу стійкість [3].

Однак сучасна світова валютна система стикається з низкою викликів, що стимулюють розробку нових сценаріїв реформування. До основних проблем належать глобальна економічна невизначеність, протекціоністські тенденції та вплив цифровізації на традиційні фінансові механізми. Можливі сценарії реформування включають посилення ролі міжнародних фінансових інституцій, адаптацію валютних політик до сучасних технологічних змін та перехід до більш гнучких валютних режимів.

Список використаних джерел:

1. Моторнюк У., Скрипник Я. Проблеми та перспективи розвитку світової валютної системи. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-154>.
2. Bergant K., Hakamada M., Kirti D., Mano Rui C. Rising rates may trigger financial instability, complicating fight against inflation. IMF Blog. IMF. February 13, 2025. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2025/02/13/rising-rates-may-trigger-financial-instability-complicating-fight-against-inflation>.
3. Alvarez J., Musso A., Natal G.-M., Wende S. Global inflationary episode offers lessons for monetary policy. IMF Blog. IMF. October 16, 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/10/16/global-inflationary-episode-offers-lessons-for-monetary-policy>.

Тішков І. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА
МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН**

Міжнародні торгівельні відносини – це система економічних взаємин між країнами, що ґрунтується на обміні товарами, послугами, капіталом та інтелектуальною власністю через державні кордони. Ця система формується на основі міжнародного поділу праці і регулюється міжнародними договорами, звичаями та національним законодавством. До ключових елементів відносяться експорт (вивіз товарів/послуг) та імпорт (ввіз), які разом утворюють торговельний баланс і оборот. Міжнародні торгівельні відносини є однією з ключових складових сучасної глобальної економіки. Вони сприяють інтеграції країн у світовий ринок, забезпечуючи обмін товарами, послугами та технологіями між державами. Це дозволяє країнам спеціалізуватися на виробництві тих товарів, які вони можуть виготовляти найефективніше, що призводить до підвищення продуктивності та економічного зростання. Наприклад, міжнародний поділ праці, який є основою торгівлі, дозволяє країнам використовувати свої конкурентні переваги, такі як дешева робоча сила або високий рівень технологічного розвитку [1].

Однією з головних переваг міжнародної торгівлі є її вплив на економічне зростання. Завдяки експорту країни можуть збільшувати обсяги виробництва, що сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню доходів населення. Імпорт, у свою чергу, забезпечує доступ до товарів і послуг, які неможливо виробляти всередині країни через відсутність ресурсів або технологій. Таким чином, міжнародна торгівля стає важливим інструментом для забезпечення стабільності та розвитку національних економік [2].

Процеси глобалізації значно посилили роль міжнародної торгівлі. Зростання економічної взаємозалежності країн, розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК) та впровадження нових технологій сприяють інтенсифікації торговельних

потоків. ТНК, які контролюють значну частину світової торгівлі, використовують свої мережі для оптимізації виробництва та збуту, що дозволяє їм мінімізувати витрати та максимізувати прибутки. Це, у свою чергу, впливає на формування світових цін та структуру міжнародної торгівлі [1; 2].

Міжнародна торгівля також відіграє важливу роль у вирішенні глобальних економічних проблем, таких як енергетична криза, екологічні загрози та продовольча безпека. Наприклад, торгівля дозволяє країнам імпортувати енергоносії та продовольство, яких їм не вистачає, що допомагає уникнути дефіциту та стабілізувати внутрішні ринки. Крім того, міжнародні організації, такі як Світова організація торгівлі (СОТ), сприяють встановленню правил та стандартів, які забезпечують справедливість та прозорість у торговельних відносинах [2]. Однак міжнародна торгівля має і свої виклики. Наприклад, нерівномірний розподіл вигод від торгівлі може призводити до економічного розшарування між країнами. Країни з високим рівнем розвитку часто отримують більше переваг від торгівлі, ніж країни, що розвиваються. Тому важливим завданням є розробка механізмів, які забезпечать рівні умови для всіх учасників міжнародної торгівлі [3].

Міжнародні торговельні відносини є багаторівневою системою, яка інтегрує економічні, політичні, технологічні та соціокультурні аспекти глобалізованого світу. Їх класифікація за формою (експорт, імпорт, реекспорт, транзит), видами (товари, послуги, інтелектуальна власність), регіональним принципом (двосторонні, багатосторонні, глобальні угоди) та ступенем лібералізації (вільна торгівля, протекціонізм) дозволяє структурувати різноманітність взаємодій у світовій економіці.

Економічні фактори, такі як рівень розвитку країн і валютні курси, визначають конкурентоздатність на ринку, тоді як політичні механізми (торговельні угоди, санкції) формують «правила гри». Технології, зокрема цифровізація та інновації в логістиці, перетворюють традиційні моделі торгівлі, роблячи її швидшою та доступнішою. Соціокультурні чинники, такі як споживчі уподобання або

етичні стандарти, впливають на попит і маркетингові стратегії, підкреслюючи необхідність врахування локальних особливостей.

Сучасні тенденції, такі як зростання цифрової економіки, екологічні вимоги та глобальні ланцюги доданої вартості, вимагають від країн гнучкості та адаптації. Успіх у міжнародній торгівлі залежить від здатності поєднувати власні конкурентні переваги зі світовими трендами, враховуючи як теоретичні моделі, так і практичні виклики. Таким чином, класифікація та аналіз факторів міжнародних торговельних відносин залишаються ключовим інструментом для розробки ефективних стратегій у контексті динамічної глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Сауляк О. Теоретичні основи зовнішньої торгівлі агропродовольством. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 259-266. <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.259>.
2. Дзюбановська Н. В. Систематизація теорій міжнародної торгівлі як базис для її вимірювання. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. Т. 21. Вип. 8(50). С. 22-25.
3. Яковенко Я. Ю., Іщенко С. В., Петросян В. Аналіз ролі міжнародної торгівлі у розвитку глобальної економіки та господарства окремої країни. *Стратегічно-інноваційний розвиток суб'єктів економічної системи в умовах глобалізації: зб. тез VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Кременчук, 8-10 листоп. 2021 р.)*. Кременчук: КрНУ, 2021. С. 44-46.

Тройникова Н. Д., канд. екон. наук Дзяд О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ПРОГНОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СВІТОВОГО РИНКУ СОНЯЧНИХ ПАНЕЛЕЙ

Світовий ринок сонячних панелей демонструє стійку тенденцію до зростання. Інноваційний розвиток галузі сприяє прискоренню технологічних змін, забезпечуючи ефективніше використання ресурсів та зниження витрат. Квантові технології підвищують ефективність перетворення енергії, а перовскітні матеріали сприяють здешевленню виробництва. Розвиток накопичувачів енергії відкриває нові можливості використання, тоді як інтеграція штучного інтелекту дозволяє

оптимізувати управління системами. Нанотехнології покращують характеристики панелей, а розумні мережі забезпечують ефективний розподіл енергії [1].

Світове виробництво сонячних панелей характеризується суттєвим зростанням виробничих потужностей у більшості регіонів світу. Основними чинниками, що визначають динаміку розвитку галузі, є технологічний прогрес, державна підтримка, екологічні ініціативи та економічна політика окремих країн і регіонів.

Азія залишається основним виробничим центром сонячних панелей із прогнозованими потужностями у 850 ГВт та середньорічним приростом у межах 25–30%. Частка регіону у світовому експорті досягне 65%, що обумовлено масштабуванням виробництва, зниженням собівартості продукції та впровадженням передових технологій. Домінуючу позицію займає Китай, який активно інвестує у дослідження та розробки, що сприяє зростанню конкурентоспроможності азієцьких виробників.

Європейський ринок характеризується високими темпами зростання (35-40% на рік) та загальними виробничими потужностями у 150 ГВт та часткою у світовому експорті – 15%. Основними драйверами розвитку для Європи є політика «зеленого переходу», спрямована на зменшення викидів CO₂ та стратегія локалізації виробництва, яка знижує залежність від імпорту. Уряди країн ЄС стимулюють розвиток власного виробництва через фінансові механізми підтримки та нормативне регулювання [2].

Північноамериканський ринок високо динамічний, річний приріст становитиме 40-45%, загальні потужності досягнуть 120 ГВт. Основним фактором зростання є державна підтримка, зокрема субсидії та податкові пільги, спрямовані на стимулювання інвестицій у виробництво та модернізацію підприємств. Очікується, що США та Канада значно розширять власні виробничі потужності, що забезпечить 10% світового експорту сонячних панелей.

Латинська Америка демонструє найвищі темпи приросту виробництва (50-55%) завдяки зростаючому попиту на відновлювану енергетику та створенню нових виробничих майданчиків. Прогнозовані потужності до 2030 р. складуть 45 ГВт,

що сприятиме зміцненню регіональної енергетичної незалежності. Регіон, традиційно орієнтований на видобуток вуглеводнів, активно впроваджує програми диверсифікації енергетичного сектору. Очікується, що виробничі потужності досягнуть 35 ГВт із середньорічним приростом 45-50%. Ключовими факторами зростання є державні ініціативи з розвитку альтернативної енергетики та інвестиції в сонячні електростанції.

Африканський континент має найвищий прогнозований темп приросту виробничих потужностей (60-65%), що пояснюється активним будівництвом інфраструктурних об'єктів та залученням міжнародних інвестицій. Прогнозовані потужності становитимуть 20 ГВт, що відкриває значний потенціал для подальшого розвитку галузі [3].

Виробничі потужності інших регіонів оцінюються у 30 ГВт, а прогнозований річний приріст становитиме 30–35%. Основним драйвером розвитку є реалізація локальних проєктів та регіональні ініціативи щодо підвищення рівня енергетичної незалежності. Міжнародна співпраця прискорює технологічний розвиток. Спільні дослідницькі проєкти об'єднують компетенції фахівців, трансфер технологій сприяє поширенню інновацій, а стратегічні альянси зміцнюють конкурентні позиції галузі. Регіональний розвиток сприяє створенню нових виробничих центрів, локалізація оптимізує логістичні процеси, а підготовка кваліфікованих кадрів забезпечує необхідний рівень професійної експертизи [4]. За оцінками експертів глобальна тенденція зростання виробництва сонячних панелей зберігатиметься. Прогноз розвитку світового ринку сонячних панелей до 2030 р. вказує на його динамічне зростання завдяки технологічним інноваціям, екологічним ініціативам та державній підтримці. Азія залишатиметься лідером, забезпечуючи 65% світового експорту завдяки масштабному виробництву та передовим технологіям. Європа та Північна Америка зосередяться на локалізації виробництва та модернізації сектору. Латинська Америка, Близький Схід і Африка демонструватимуть найвищі темпи приросту через зростання попиту, інвестиції та розвиток енергетичної інфраструктури. Важливу роль відіграватиме впровадження нових

технологій, таких як перовскітні панелі, квантові батареї та біфаціальні модулі, а також цифровізація управління енергосистемами.

Головними викликами стануть нестабільність постачання матеріалів, потреба в розширенні систем накопичення енергії та модернізація мереж. Для стабільного розвитку необхідні подальші інвестиції, міжнародна кооперація та ефективні фінансові механізми [5].

Список використаних джерел:

1. Літвак О.А. Зелена енергетика як ключовий елемент низьковуглецевого розвитку: світові тенденції і перспективи для України. *Сучасна траєкторія розвитку науково-технічного прогресу в Україні та світі*. 2021. С. 80–112. DOI: 10.36059/978-966-397-247-3-3.
2. Перспективи зростання світової сонячної енергетики до 2032 року. URL: <https://www.pv-magazine.com/2024/01/24/woodmac-predicts-strong-yet-flat-global-pv-growth-through-to-2032/> (дата звернення: 29.03.2025).

Фрунзе Є. А., канд. екон. наук Дзяд О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ТЕХНОЛОГІЯ БЛОКЧЕЙН У ГЛОБАЛЬНОМУ ТРЕЙДИНГУ

Сучасна світова економіка характеризується прискореним розвитком цифрової інфраструктури, причому блокчейн-технологія розглядається як революційний винахід сучасності для оптимізації торгівлі. Актуальність дослідження обумовлена потребою у безпечному обміні інформацією та прискоренні операційних процесів і ланцюгів поставок на світових ринках, що стає можливим через поширення блокчейну. Технологія блокчейн – це децентралізована база даних, заснована на ідеї розподіленого реєстру, яка відстежує стан цифрових активів [1]. Кожен «блок» містить певні дані, а «блоки» пов'язані в хронологічний «ланцюжок». Як одна з форм технології розподілених реєстрів, блокчейн відкриває нові можливості для підвищення надійності та безпеки торгових операцій. Вона забезпечує зменшення ризику шахрайства за допомогою незмінної та розподіленої книги, яка не дає можливості маніпулювати інформацією без повідомлення всіх

залучених сторін. Дані та транзакції в режимі реального часу, доступні за допомогою смарт-контрактів, можуть зменшити затримки та автоматизувати ручні процеси. Технологія блокчейн дає змогу легко відстежувати спроби змін даних у мережі. Це особливо важливо в умовах зростання ринкової конкуренції, де цифрові об'єкти в паперовому варіанті можуть бути скопійовані, змінені та поширені практично безкоштовно.

Як правило, у міжнародній торгівлі рух товарів пов'язаний конкретними подіями в ланцюжку поставок і відображається в паперовому документообігу, товар рухається від експортера до імпортера в обмін на грошові кошти, які спрямовуються у зворотному напрямку. Потік товарів і грошових коштів підтримується двонаправленим потоком фактичних даних, які потенційно можуть являти собою короткі фрагменти інформації про традиційні документи: наприклад, сертифікати походження та декларації про імпорт/експорт, повідомлення про доставку. Відстеження руху товарів і платежів у міжнародній торгівлі через розподілений реєстр дає можливість забезпечити такі функції постачання товарів, як: гарантія сертифікатів про походження та автентичності товару, сплата митних тарифів та зборів, захист товарів під час транспортування та інші.

У 2015 р. NASDAQ оголосила про свою першу операцію з цінними паперами за допомогою блокчейну, відтоді на платформі Linq торговельні розрахунки здійснюються за лічені хвилини [2]. Учасники NASDAQ зазначають величезну «потенційну здатність блокчейна оптимізувати процес» складних процедур і управління ризиками. Підтвердження платежу, передача акцій, прискорення процесу обробки інформації для визначення цін на акції в режимі реального часу – невеликий перелік бізнес-процесів, які можна покращити завдяки блокчейну [3]. За оцінками МВФ обсяги світової торгівлі товарами у 2023 р. становили 23,2 трлн дол США, щорічні темпи зростання у 2004-2025 рр. становитимуть понад 3% [4]. Фінансування торгівлі за участі фінансових установ (банків) становить близько 80% світової торгівлі. Практика фінансування міжнародної торгівлі дозволяє скоротити розрив між транзакціями експортерів

та імпортерів, мінімізувати кредитні ризики. У банківській сфері технології блокчейн поширені на операції відкриття рахунків, оплату за зовнішньоторговельними контрактами.

На сьогоднішній день переважна більшість компаній по всьому світу (81%) вже активно використовують технологію блокчейн. DRW, Paxos, Gemini, Coinbase, Kraken, TradeBlock, TZero впроваджують дану передову технологію для автоматизації платежів, управління цифровими активами, скорочення витрат та часу розрахунків, забезпечуючи ринки ефективними інструментами. У практичній діяльності компаній алгоритм впровадження блокчейн-технологій полягає у наступному:

- 1) визначення проблеми, яку можна вирішити на основі блокчейну та прийняття рішення про використання технології;
- 2) тестування технології на основі співставлення витрат та результатів для вирішення проблеми;
- 3) обрання відповідної платформи блокчейну (Quorum, Ethereum, Stellar, Corda) і консенсусного протоколу;
- 4) підготовка смарт-контрактів.

Отже, технологія блокчейн створює нові можливості для спрощення, підвищення ефективності та безпечності, пришвидшення та контрольованості торгових операцій. Її застосування може змінити глобальний трейдинг, якщо будуть створені сприятливі умови для активного розвитку цієї технології.

Список використаних джерел:

1. Kutowaroo A., Bhavish J., Roucheet Bissessur Blockchain and International Trade: An Empirical Analysis. *Journal of Propulsion Technology*. 2023. № 4. P. 1-2. <https://doi.org/10.52783/tjjpt.v44.i4.1533/>
2. Nasdaq Linq enables first-ever private securities issuance documented with Blockchain Technology. NASDAQ. 2015. URL: <https://ir.nasdaq.com/news-releases/news-release-details/nasdaq-linq-enables-first-ever-private-securities-issuance>.
3. Daley S. 13 Companies Using Blockchain in Trading. Built In. 2024. URL: <https://builtin.com/blockchain/trading-finance-investments>
4. World economic outlook: Policy pivot, rising threats. IMF. October 2024. P. 129. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/10/22/world-economic-october-2024>.

Фрунзе Є. А., канд. екон. наук Михайленко О. Г.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС ПІД ЧАС ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ: СТРАТЕГІЇ ВИЖИВАННЯ

Характерною особливістю економіки є її циклічність і пов'язані з нею періодичні економічні підйоми та спади, які є її невід'ємною частиною. Сучасна історія рясніє кризами, і досить важко не помітити їхню важливість. У будь-який період криза того чи іншого роду траплятиметься через слабку економічну базу, неспроможність уряду та погане управління. Економічні кризи створюють значні виклики для міжнародного бізнесу, змушуючи компанії адаптувати свої стратегії для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності.

Економічні кризи є невід'ємною частиною циклічного розвитку світової економіки. Міжнародні компанії, що оперують у різних країнах, стикаються з множинними ризиками, включаючи зниження попиту, валютні коливання, торговельні бар'єри та політичну нестабільність. У таких умовах ефективні стратегії виживання є критично важливими для збереження операційної діяльності та довгострокового зростання.

Основні стратегії виживання:

1. Оптимізація витрат та управління грошовими потоками. Під час економічних спадів компаніям необхідно ретельно аналізувати свої витрати та виявляти можливості для їх скорочення без шкоди для основних бізнес-процесів. Важливими заходами є:

1) скорочення непотрібних витрат. Перегляд бюджетів та усунення неефективних витрат сприяє підвищенню фінансової стійкості;

2) захист грошових потоків. Забезпечення ліквідності через ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю дозволяє компаніям зберігати фінансову гнучкість [1].

2. Диверсифікація ринків та продуктів. Розширення географії присутності та асортименту продукції допомагає зменшити залежність від окремих ринків або сегментів, що можуть бути особливо вразливими під час кризи. Диверсифікація дозволяє компенсувати втрати на одних ринках за рахунок стабільності на інших.

3. Інновації та адаптація бізнес-моделей. Кризи стимулюють компанії до переосмислення своїх бізнес-моделей та впровадження інновацій для збереження конкурентоспроможності. Це може включати:

1) використання технологій. Автоматизація процесів та впровадження цифрових рішень сприяють підвищенню ефективності та зниженню витрат;

2) гнучкість та адаптивність. Здатність швидко реагувати на зміну ринкових умов та переорієнтовувати ресурси є ключовим фактором виживання [2].

4. Зміцнення ланцюгів постачання. Економічні кризи часто супроводжуються порушеннями в ланцюгах постачання. Для мінімізації ризиків компаніям слід:

1) диверсифікувати постачальників. Залучення альтернативних постачальників з різних регіонів знижує залежність від окремих джерел та підвищує стійкість ланцюга постачання;

2) інвестувати в прогнозування та управління ризиками. Використання сучасних технологій для моніторингу та прогнозування можливих збоїв дозволяє компаніям проактивно реагувати на потенційні проблеми [3].

5. Підтримка співробітників та клієнтів. Лояльність співробітників та клієнтів є важливим ресурсом під час кризи. Компаніям слід:

1) підтримувати відкриту комунікацію. Інформування співробітників про стан справ та залучення їх до процесу прийняття рішень сприяє підвищенню мотивації та продуктивності [4];

2) зосередитися на обслуговуванні клієнтів. Надання високоякісного сервісу та врахування потреб клієнтів допомагає зберегти їхню лояльність та забезпечити стабільний дохід.

У часи екстремальних економічних негараздів компанії в кожній країні потерпають від неможливості вести бізнес у звичному режимі. Зазвичай, кризи найбільше б'ють по малому бізнесу, оскільки великі корпорації мають більше ресурсів, які можуть підтримати їх під час рецесії. Саме тому підприємці, які нещодавно зареєстрували компанію та почали розвивати свій бізнес, повинні мати стратегію, як утримати своє підприємство на плаву в умовах кризи.

Економічні кризи вимагають від міжнародних компаній гнучкості, інноваційності та стратегічного підходу до управління. Оптимізація витрат, диверсифікація, інновації, зміцнення ланцюгів постачання та підтримка ключових стейкхолдерів є фундаментальними стратегіями, що сприяють виживанню та подальшому зростанню бізнесу в умовах економічної нестабільності.

Список використаних джерел:

- 1 Cash Flow Strategies for Business Survival During a Recession. 2025. URL: <https://www.1stcommercialcredit.com/blog/cash-flow-strategies-business-survival-recession>. (дата звернення: 26.03.2025).
- 2 Lutz Jäde. 3 Winning Strategies For Businesses In Economic Downturns. Oliver Wyman 2025. URL: <https://www.oliverwyman.com/our-expertise/insights/2024/nov/three-winning-business-strategies-in-economic-downturn.html>. (дата звернення: 25.03.2025).
- 3 Supply Chain Woes Carry High Risks, Big Rewards for Some Companies. WSJ. URL: <https://www.wsj.com/articles/supply-chain-woes-carry-high-risks-big-rewards-for-some-companies-28229749>. (дата звернення: 24.03.2025).
- 4 Strategies for Business Survival During a Recession. Ansarada. 2025. URL: <https://www.ansarada.com/recession/business-survival>. (дата звернення: 24.03.2025).

Канд. екон. наук Чайка Ю. М.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний розвиток економіки кожної країни, значною мірою, залежить від активізації інвестиційної діяльності. Інвестиції відіграють ключову роль як у виробничих процесах, що відбуваються в середині країни, так і стимулюють зовнішньоекономічну діяльність. Вони впливають на міжнародну торгівлю, фінансові потоки та конкурентоспроможність країн. Додаткові інвестиції сприяють розширенню експорту та імпорту оскільки формують нові виробничі потужності, що орієнтовані на міжнародні ринки, стимулюють імпорт технологій, обладнання та сировини, необхідних для розвитку виробництва. Інвестиції у модернізацію підприємств дозволяють збільшити продуктивність і якість продукції, що покращує позиції країни на світовому ринку. Доступ до інноваційних технологій завдяки інвестиціям сприяє зростанню експорту високотехнологічної продукції та підвищує конкурентоспроможність країни на світових ринках. Країни з високим рівнем інвестицій активніше інтегруються у світову економіку через створення міжнародних корпорацій, спільних підприємств та індустріальних кластерів. Збільшення інвестицій стимулює утворення більшої кількості торговельних угод і спрощення митних бар'єрів. Інвестиції у виробництво та сферу послуг сприяють збільшенню зайнятості та підвищенню рівня доходів населення. Впровадження нових технологій і навчання персоналу підвищують рівень професійної підготовки та економічної мобільності, що сприяє розвитку людського капіталу.

Для оцінки привабливості вітчизняної економіки з точки зору інвестицій розглянемо показники Індексу інвестиційної привабливості (рис. 1).

Як видно із запропонованої діаграми, найбільш привабливою, з точки зору інвестицій, економіка України була у 2010, 2017 роках. В період 2019–2020 рр. інвестиційна привабливість погіршилася у зв'язку з поширенням пандемії

Covid-19. В 2022 році її суттєве падіння відбулося у зв'язку з воєнними діями на території України. В 2023–2024 роках Індекс інвестиційної активності почав поступово відновлюватися. За даними 2024 року у порівнянні з 2023 роком кількість керівників, які вважають інвестиційний клімат несприятливим зменшилася з 84% до 79%. Серед них питома вага тих, хто вважав інвестиційний клімат вкрай несприятливим зменшилася з 53% до 20%. Нейтральним його вважають 12% у 2024 році проти 7% у 2023 році, а 9% оцінюють його як сприятливий [1].

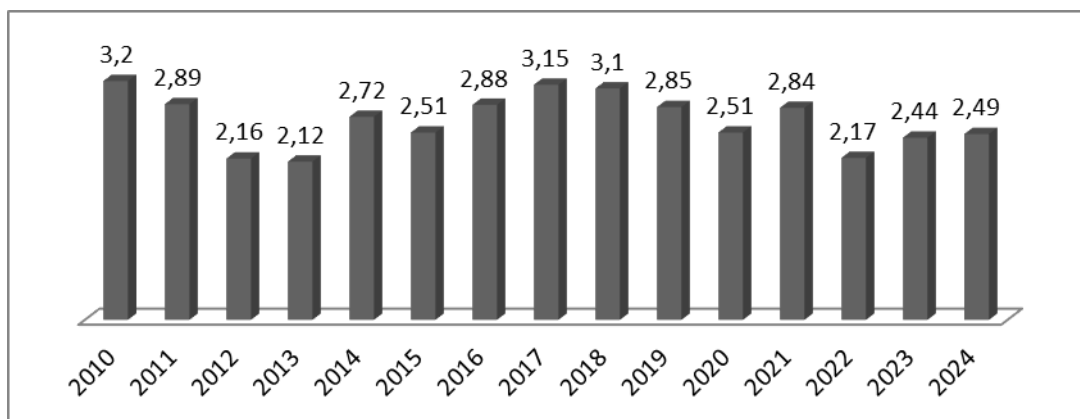

Рис. 1. Індекс інвестиційної привабливості України [1]

Позитивна оцінка інвестиційної привабливості економіки України пов'язана зі зручним географічним положенням, з розміщенням на перетині транспортних шляхів між Європою та Азією. З наявністю великої кількості природних ресурсів, суттєвими запасами залізної руди, марганцю та рідкісних копалин. З розвиненим сільським господарством, великою кількістю орних земель. Вітчизняна економіка приваблює іноземних інвесторів завдяки забезпеченості кваліфікованою та доступною робочою силою, достатньо високому рівню освіти спеціалістів. Перевагою інвестиційного клімату в Україні є один з найбільших в Європі споживчий ринок. Покращують вітчизняний інвестиційний клімат угоди України про асоціацію та вільну торгівлю з ЄС, набуття статусу кандидата на вступ до ЄС.

Незважаючи на переваги інвестиційної привабливості вітчизняної економіки, обсяги капітальних та прямих іноземних інвестицій скоротилися в 2022 та 2024 роках (рис. 2, 3).

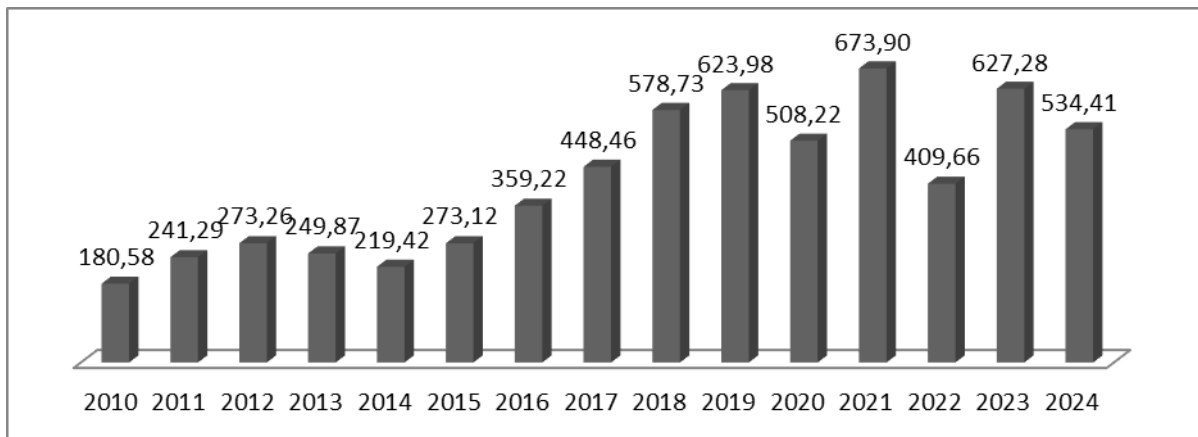

Рис. 2. Капітальні інвестиції в Україні, млрд. грн. [2]

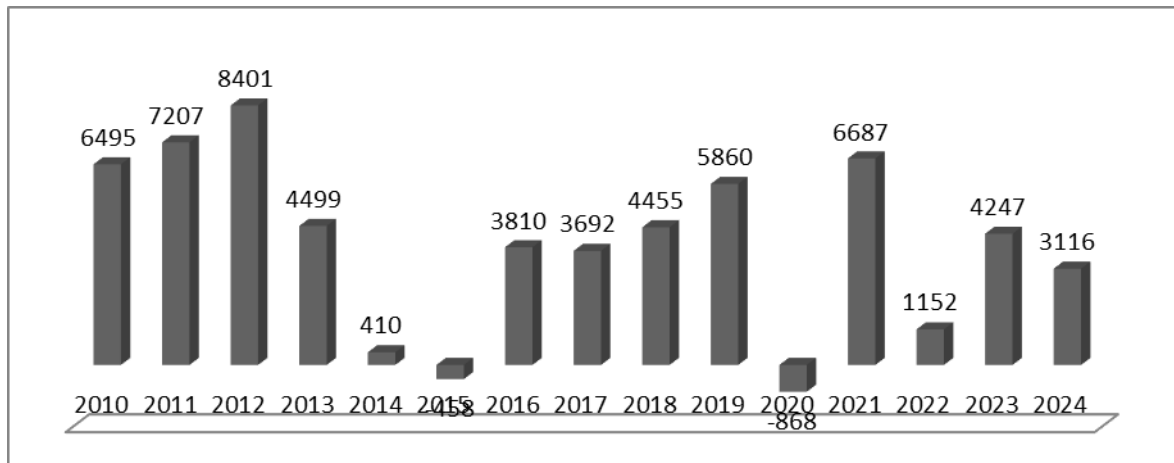

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції в економіку України, млн. дол. [3]

Найбільш суттєвими загрозами вітчизняному інвестиційному клімату є ризики, що пов'язані з воєнними діями на території України. Серед них ризик фізичного руйнування і втрати майна; порушення прав інвесторів та контрактів; обмеження руху капіталу; руйнування ринкової інфраструктури; збідніння населення та втрата купівельної спроможності тощо. Отже, нинішній стан економіки України відзначається значним зниженням інвестиційної активності. У цьому контексті важливою умовою успішного розвитку як держави загалом, так і її регіонів, є реалізація ефективної політики залучення інвестицій. Задля активізації інвестиційної діяльності вітчизняним урядом розроблено план заохочення інвестицій у вітчизняну економіку як складової Цільового плану економічного відновлення [4]. Також інвестиційна ініціатива уряду представлена

програмою Advantage Ukraine [5], яка спрямована на залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки України: оборонний, металургійний, сільськогосподарський комплекси, енергетику, фармацевтичну галузь, меблеву та деревообробну промисловість, логістику та інфраструктуру та інновації.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua/> (дата звернення: 12.03.2025).
2. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.03.2025).
3. Офіційний сайт міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 12.03.2025).
4. National Recovery Council: Ukraine's National Recovery Plan. 2022. URL: https://uploadssl.webflow.com/621f88db25fbf24758792dd8/62c166751fcf41105380a733_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_ENG.pdf. (дата звернення: 13.03.2025).
5. Advantage Ukraine: The investment initiative of the Government of Ukraine. 2022. URL: <https://advantageukraine.com>. (дата звернення: 13.03.2025).

Шило А. Е.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

HR-МЕНЕДЖМЕНТ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗОВНІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Повномасштабна війна в Україні, що триває з 2022 року, спричинила кардинальні зміни на ринку праці: масову міграцію населення, зростання кількості внутрішньо переміщених осіб та дефіцит кваліфікованих кадрів. Ці фактори вимагають від українського бізнесу не лише адаптації до нової соціально-економічної реальності, а й глибокого переосмислення підходів до управління персоналом. У таких умовах HR-менеджмент перетворюється з підтримувальної функції на стратегічно важливий інструмент, який забезпечує стабільність, розвиток і стійкість компаній. Саме тому дослідження практик HR-менеджменту в умовах масштабної міграції є надзвичайно актуальним і важливим для

майбутнього економіки України. Масштабні міграційні процеси, що відбулися в Україні протягом 2023–2025 років, суттєво вплинули на національний ринок праці, спричинивши такі виклики:

1. Скорочення робочої сили. Згідно з оцінками Національного банку України, чисельність робочої сили у віковій групі 15-70 років на початок 2024 р. зменшилася на понад чверть порівняно з 2021 р. Майже половина цього скорочення відбулася через зовнішню міграцію, причому лише 8–10% мігрантів працювали дистанційно [1].

2. Високий рівень безробіття. Війна спричинила значні коливання на ринку праці, зокрема звуження поля прикладання праці та зростання рівня безробіття. Згідно з опитуваннями Національного банку України, у 2023 році 44% підприємств стикнулися з кадровими труднощами через масове скорочення кількості працівників, пов'язане з мобілізацією, а 24% – через міграцію [2; 3].

3. Майбутня реінтеграція. Очікується, що після завершення війни значна частина українців, які перебували за кордоном, повернуться на батьківщину. За даними опитування, проведеного наприкінці 2022 р., близько 49,9% мігрантів планують повернутися в Україну. Серед них 56% у віковій групі 18–24 роки та 51,6% у групі 25–34 роки. Тих, хто повернеться до України, потрібно буде реінтегрувати у економіку [4; 5].

В умовах війни та значних міграційних процесів українські HR-менеджери стикаються з безпрецедентними викликами, що вимагають адаптації стратегій управління персоналом. До вищезазначених загальних проблем, які впливають на ринок праці в цілому, можна додати, наприклад, сучасні процеси мобілізації, які створюють кадрові прогалини. А психологічні аспекти війни можуть впливати на продуктивність, мотивацію та загальне психологічне здоров'я працівників [6]. У контексті війни HR-менеджмент зазнав суттєвих трансформацій, зумовлених новими викликами та потребою оперативного реагування на нестабільні умови. Пріоритет у діяльності служб управління персоналом змістився з розвитку кар'єри та мотиваційного зростання до забезпечення базових потреб працівників,

включаючи фізичну безпеку, ментальне здоров'я, доступ до життєво необхідних ресурсів (продуктів харчування, медикаментів, одягу та житла). Фінансова стабільність і збереження зайнятості в сучасних умовах відіграють компенсаторну роль щодо кар'єрного зростання, яке у мирний час було центральним чинником професійного розвитку.

Важливою складовою корпоративної культури стала підтримка волонтерської активності, що згуртовує колектив, сприяє формуванню соціальної відповідальності та підсилює емоційний зв'язок працівників з організацією. Зафіксовано також зростання попиту на універсальних працівників – фахівців, здатних оперативно виконувати функціональні обов'язки колег у разі їхньої тимчасової відсутності. Така тенденція зумовлена непередбачуваними обставинами, викликаними воєнним станом, що потребують від працівників високої адаптивності, багатофункціональності та взаємозамінності [7].

Однією з ключових стратегій стало впровадження гнучких умов праці, включаючи дистанційну роботу та гнучкий графік, що дозволяє залучати фахівців з різних регіонів країни та з-за кордону. Це сприяє збереженню продуктивності та адаптації до нових реалій. Діджиталізація процесів управління персоналом стала необхідністю. Використання сучасних HR-технологій для рекрутингу, онбордингу та навчання персоналу дозволяє оптимізувати процеси та швидко реагувати на зміни. Зокрема, компанії активно впроваджують онлайн-платформи для навчання та розвитку співробітників, що підвищує їхню кваліфікацію та адаптивність.

Вартий уваги досвід агропромислової компанії Kernel у сфері впровадження цифрових технологій для оптимізації процесів управління персоналом. Компанія реалізувала комплексну цифрову трансформацію HR-функцій, що охоплює всі етапи життєвого циклу працівника в організації – від підбору, адаптації та професійного розвитку до навчання, постановки цілей і завершення трудових відносин. Застосування діджитал-рішень дозволило забезпечити автоматизацію кадрового обліку, а також впровадити ефективні інструменти внутрішньої

комунікації, зокрема чат-боти, які надають співробітникам оперативну інформаційну підтримку з організаційних та адміністративних питань. Цей приклад свідчить про високий потенціал цифровізації HR-процесів як інструменту забезпечення адаптивності бізнесу до кризових умов, а також підвищення ефективності управлінських рішень на основі актуальних даних. Підтримка ментального здоров'я працівників вийшла на перший план. Високий рівень стресу та ризик вигорання вимагають від компаній впровадження програм психологічної підтримки, консультацій та тренінгів з управління стресом. Це не лише сприяє збереженню працездатності, але й підвищує лояльність співробітників [8].

Дані різних психологічних опитувань свідчать, що кожен українець через війну відчуває постійний стрес, але продовжує працювати у такому стані. Більше 60% українців помічають погіршення психічного здоров'я, а 50% – фізичного. Розлуку з сім'єю переживають понад 40% українців. Тому дуже важливо, щоб роботодавці дбали про психічне здоров'я своїх працівників [9]. Одним із ефективних підходів до відновлення психоемоційного стану працівників та профілактики професійного вигорання є використання методики Basic PH – багатовимірної моделі подолання стресу, розробленої ізраїльським психотерапевтом та дослідником проф. М. Лахадом, директором Ізраїльського центру з подолання травми та стресу. Концепція моделі ґрунтується на ідеї, що люди мають різні способи та ресурси для адаптації до кризових ситуацій, які об'єднуються в шість основних компонентів: віра (Belief), емоції (Affect), соціальна підтримка (Social), уява (Imagination), пізнання (Cognition) та фізична активність (Physiology) – звідки й походить аббревіатура Basic PH [9].

Також значна увага приділяється адаптації та реінтеграції ветеранів та мобілізованих співробітників. Компанії розробляють спеціальні програми, які включають збереження робочих місць, виплату заробітної плати під час служби та надання медичної страховки. Наприклад, Райффайзен Банк зберігає робочі місця та виплачує зарплату мобілізованим співробітникам, а також надає фінансову

підтримку їхнім родинам [8]. Важливим аспектом є робота з різними поколіннями працівників, зокрема з представниками поколінь X, Y та Z. Розуміння їхніх цінностей та мотивацій дозволяє HR-менеджерам ефективно будувати комунікацію та створювати умови праці, що відповідають очікуванням кожної групи. Це сприяє підвищенню продуктивності та зниженню плинності кадрів [10]. Попри безпрецедентні виклики, спричинені війною та масштабною міграцією населення, українські компанії демонструють високу адаптивність і стратегічне мислення в управлінні персоналом. HR-менеджмент поступово трансформується з підтримувальної функції у ключовий елемент стійкості організацій. Реалізація гнучких форм зайнятості, системна підтримка внутрішньо переміщених осіб, інвестиції у навчання й розвиток персоналу, а також зміцнення корпоративної культури – усе це формує підґрунтя для збереження операційної ефективності та сталого організаційного розвитку. Саме такі підходи створюють основу для відновлення економіки України та забезпечення конкурентоспроможності в поствоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Основні характеристики ринку праці України у першому півріччі 2024 р. НІСД, 19.08.2024. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/osnovni-kharaktersty-ky-rynku-pratsi-ukrayiny-u-ershomu>.
2. Відновлення ринку праці в Україні в умовах війни: регіональні аспекти. НІСД, 04.03.2024. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/vidnovlennya-rynku-pratsi-v-ukrayini-v-umovakh-viynyrehionalni>.
3. Студеннікова І. Ринок праці в умовах війни: демографічні виклики для України. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3909003-rinok-praci-v-umovah-vijni-demograficni-vikliki-dla-ukraini.html>.
4. Адом А. Ринок праці в Україні після війни: яка робота чекає HR після перемоги. HURMA, 19.06.2023. URL: <https://hurma.work/blog/rynok-praczi-v-ukrayini-pislya-vijny-yaka-robota-chekaye-hr-pislya-peremogy>.
5. Libby G. Ukrainian migrant exit could squeeze Eastern Europe's economies. Reuters, 16.01.2025. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukrainian-migrant-exit-could-squeeze-eastern-europes-economies-2025-01-16>.
6. Панченко І.В., Кривенко Н.С. Особливості формування стратегії управління персоналом компанії в умовах війни. *Відновлення України у повоєнні часи: виклики, стратегічні пріоритети, ресурсне забезпечення, потенціал майбутнього розвитку*: Міжнар. наук.-практ. конф., присвячена 10-річчю переміщення Донецького національного університету імені В. Стуса, м. Вінниця (10–11 жовтня 2024 р.). Вінниця: ДонНУ ім. В.Стуса, 2024. 498 с.

7. Тюріна, Н., Назарчук, Т., Гурницький, О. Особливості використання практичного HR-менеджменту в кризових умовах воєнного стану та повоєнного розвитку. *Modeling the development of the economic systems*, 2024. № 1. С. 56–62. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-7>.
8. Завальнюк І. Найкращі HR-стратегії в умовах війни: ТОП-керівники поділились секретами управління. UA.news, 15.09.2023. URL: <https://ua.news/ua/money/luchshye-hr-strategyy-v-uslovyah-voyny-top-rukovodytely-podelyls-sekreta-my-upravleniya>.
9. Ресурсорієнтована модель стресодолання BASIC. Ресурсна психологія та психотерапія. URL: <https://arpp.com.ua/articles/resursooriyentovana-model-stresodolannya-basic-ph/>.
10. Хромушина Л. Виклики і перспективи управління персоналом у контексті теорії поколінь та в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-40>.

ЗМІСТ

<i>Skrypnyk N. International Landscape and Key Imperatives of the Functioning of Innovative Entrepreneurship in the World.....</i>	<i>3</i>
<i>Skrypnyk N., Kharenko V. Digital Transformation of International Trade in the Context of Global Competition.....</i>	<i>6</i>
<i>Дзяд О. В. Інтеграція України до єдиного цифрового ринку ЕС.....</i>	<i>8</i>
<i>Дон О. Д., Васюченко А. В. Бізнес і соціальні мережі: переваги та виклики співпраці.....</i>	<i>13</i>
<i>Дон О. Д., Ликов М. Д. Трансформація національних економічних моделей в глобальних умовах</i>	<i>15</i>
<i>Дон О. Д., Михайленко О. Д. Трансформація торговельних зв'язків країн Європи в умовах військової агресії проти України.....</i>	<i>18</i>
<i>Дон О. Д., Михайленко О. І. Глобальний трейдинг і міжнародний бізнес: сучасні виклики й тенденції розвитку</i>	<i>21</i>
<i>Дон О. Д., Назралієв П. Г. Міжнародна санкційна політика.....</i>	<i>24</i>
<i>Кобиляк Д. М., Краснікова Н. О. Управління міжнародної торгівлею пластиковими відходами.....</i>	<i>27</i>
<i>Михайленко О. Г., Краснікова Н. О. Геоекономічні наслідки транснаціоналізації бізнесу в умовах нової реальності</i>	<i>30</i>
<i>Михайленко О. Г. Ризики та бар'єри впровадження B2B E-commerce в міжнародній торговельній практиці</i>	<i>34</i>
<i>Муратгазієва Ф. Р., Дзяд О. В. Міжнародна торгівля товарами у циркулярній економіці</i>	<i>38</i>
<i>Наривська А. В., Скрипник Н. Є. Трансформація традиційного бізнесу через електронну комерцію: виклики та стратегії успіху</i>	<i>41</i>
<i>Огданська О. Д. Аналіз впливу цифрових трансформацій на розвиток світової економіки</i>	<i>43</i>
<i>Огданська О. Д., Горпиняк Є. А. Алгоритмічна торгівля та NFT у міжнародному трейдингу</i>	<i>46</i>
<i>Огданська О. Д., Купченко А. А. Тенденції впливу факторів інформатизації на діяльність міжнародного ринку цінних паперів</i>	<i>50</i>
<i>Огданський К. М. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку брендингу на міжнародному ринку.....</i>	<i>53</i>
<i>Пащенко О. В., Косман А. І. Сучасні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі агропродовольчими товарами України.....</i>	<i>55</i>
<i>Пащенко О. В., Свір С. В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку світового ринку рослинних олій.....</i>	<i>59</i>

**Том 4. ГЛОБАЛЬНИЙ ТРЕЙДИНГ
І МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС**

<i>Скрипник Н. Є., Батир О. О.</i> Фактори та передумови розвитку арт-бізнесу в глобальній креативній економіці.....	61
<i>Скрипник Н. Є., Пантюшкова Р. Є.</i> Вплив міжнародної міграції на соціально-економічний розвиток країн	64
<i>Скрипник Н. Є., Юхименко В. П.</i> Реформування світової валютної системи у контексті курсу глобальної фінансової стабільності	67
<i>Тішков І. В.</i> Класифікація та характеристика міжнародних торговельних відносин.....	70
<i>Тройникова Н. Д., Дзяд О. В.</i> Прогнози та перспективи світового ринку сонячних панелей.....	72
<i>Фрунзе Є. А., Дзяд О. В.</i> Технологія блокчейн у глобальному трейдингу	75
<i>Фрунзе Є. А., Михайленко О. Г.</i> Міжнародний бізнес під час економічних криз: стратегії виживання	78
<i>Чайка Ю. М.</i> Інвестиційна діяльність як фактор розвитку економіки та зовнішньоекономічної діяльності.....	81
<i>Шило А. Е.</i> HR-менеджмент компаній України в умовах зовнішньої міграції населення	84

Н а у к о в е в и д а н н я

Мови видання: українська, англійська

ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2025:
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної конференції
(Дніпро, 3–4 квітня 2025 р.)

У семи томах

Том 4. Глобальний трейдинг
і міжнародний бізнес

*Окремі доповіді друкуються в авторській редакції
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За зміст, наукову новизну, достовірність та точність викладеного матеріалу
відповідальність покладається на авторів*

Відповідальний редактор Біла К. О.
Дизайн обкладинки Біла К. О.
Оригінал-макет Павлов Р. А., Біла К. О.

Підп. до друку 27.04.22. Формат 60х84¹/₁₆. Спосіб друку – плоский.
Ум. др. арк. 4,8. Тираж 90 пр. Зам. № 0425-03/4.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3618 від 06.11.09

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49000, м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 111, оф. 1
+38 (099) 780-50-49; +38 (067) 210-02-56
www.impact.dp.ua e-mail: impact.dnepr@gmail.com
www.confcontact.com e-mail: conf@confcontact.com